

بسم الله الرحمن الرحيم

[telegram.me/bozorgmehr_ketab](https://t.me/bozorgmehr_ketab)

نام درس: کلیات علم اقتصاد

منبع درس: کلیات علم اقتصاد

نوشته: جمشید پژویان ، فرهاد خداداد کاشی و یگانه موسوی جهرمی
انتشارات دانشگاه پیام نور

تعداد واحد: 2

فصولي که بايد مطالعه شود عبارتند از:

1، 2، 3، 5، 7، 8، 9 ، 14، 18

هدف این درس

هدف این درس آشنا ساختن دانشجویان
با مکانیزم ، عملکردها و ساختهای اقتصادی
و نیز مطالعه نظریات و تئوریهای گوناگون
اقتصادی است.

فصل اول

تاریخچه مختصری از شکل گیری علم اقتصاد و
مکاتب اقتصادی

طرح درس

- 1-مكتب مركانتيليسم
- 2- مكتب فيزيوكراتها
- 3-مكتب كلاسيك
- 4- مكتب تاريخي
- 5- مكتب سوسياليسم
- 6- مكتب نئوكلاسيك
- 7- مكتب كينزينها
- 8- مكتب كينزينهاي جديد

هدف كلي

هدف كلي فصل اول آشنائي
دانشجویان با شكل گيري علم
اقتصاد و تفكر اصلي مكاتب
اقتصادي است.

هدفهای رفتاری

1- آشنایی با چگونگی شکل گیری علم اقتصاد

و استقلال آن از سایر علوم.

2- آشنایی با علل پیدایش مکاتب مختلف اقتصادی

3- بیان تفکر و نظرات مکاتب مختلف اقتصادی

1-1 مقدمه

تا قبل از قرن 13 ميلادي تمام بحثهاي اجتماعي از جمله اقتصاد از ديدگاه اخلاق بررسي مي شد. افلاطون: ثروت و فضيلت به دو كفه ترازو مي مانند كه هرگاه يك كفه سنگين تر شود ، پايين مي آيد و ديگري بالا خواهد رفت. در اين فصل مكاتب مهم اقتصادي به ترتيب شكل گيري بررسي مي شود.

1-2 مکتب مرکانتیلیسم

قرن 13 تا قرن 18

تمام کشورها نسخه ثابت درد خود را در دریافت سه قلم دارو می دانستند:

1- کسب طلا و نقره از هر مسیر ممکن

2- افزایش ثروت و قدرت دولت مرکزی

3- مداخله مستقیم دولت در امور اقتصادی و کنترل آن

فراموشی ارزشهای اخلاقی

1-3 مکتب فیزیو کراتها (طبیعیون)

قرن 18

بنیان گذار مکتب : فرانسوا کنه

خداوند قوانین و نظم جهانی را آفریده ،
خود نظامی طبیعی برای فعالیتهای بشر ایجاد
کرده است.

تأکید بر آزادی نوع بشر در فعالیتهای اجتماعی

1-4 مکتب کلاسیک

قرن 18 و 19

بنیان گذار مکتب : آدام اسمیت

نام کتاب : ثروت ملل

نظام حاکم بر بازار و عملکرد قیمتها قادر خواهد بود تعادل
عمومی اقتصاد را ایجاد نماید

تأکید بر نفع شخصی و عدم دخالت دولت در اقتصاد

سایر نظریه پردازان کلاسیک: ژان باتیست سی

1-5 مکتب تاریخی

قرن 19

بنیان گذار مکتب : فردریش لیست

انتقاد به مکتب کلاسیک:

1- نظامات و قواعد مربوط به اجتماع بشری در حال تغییر و تحول است. بنابراین قوانین اقتصادی جهان شمول و ازلی نیستند.

2- کلاسیکها انسان را تک بعدی می دانند (نفع شخصی) در صورتی که انسان نیاز به نوع دوستی و محبت و معنویت هم دارد.

تأکید بر :

1- قطع واسطه گران بین مصرف کننده و تولید کننده

2- حذف سود سرمایه داری

3- مالک شدن کارگران در ابزار تولید

1-6 مکتب سوسیالیسم

قرن 19

بنیان گذار مکتب : کارل مارکس

نام کتاب : سرمایه

- از درون مکتب تاریخی سوسیالیسم به وجود آمد

- منتقد نظام سرمایه داری
- پیش بینی صحیح بحرانهای اقتصادی سالهای آتی
- تضاد درونی نظام سرمایه داری
- استثمار نیروی کار

1-7 مكتب نئوكلاسيك

قرن 19

اقتصاددانان مكتب نئوكلاسيك:

1- استانلي جونز ، 2- كارل منگر ، 3- لئون والراس ،

4- ألفرد مارشال

این مكتب ، مكتب كلاسيك تعديل شده است.

انسان با حداقل تلاش در جستجوی حداکثر کردن منفعت و سود است.

شاخه های مكتب نئوكلاسيك:

1- مكتب رياضي ، 2- مكتب تفكر رواني (مكتب اتریشي)

1-8 مکتب کینزینها

قرن 19

بنیان گذار مکتب : جان مینارد کینز

نام کتاب : تئوری عمومی اشتغال ، پول و بهره

- نجات نظام سرمایه داری از بحران دهه 1930
- طرف داری از دخالت دولت و ایجاد تقاضا
- تعادل اقتصاد در اشتغال ناقص
- انقلاب کینزی

9-1 مکتب کینزینهای جدید

قرن 19 و 20

بنیان گذاران مکتب :

فرانکو مودیگلیانی و جیمز توبین

بازار و اقتصاد آزاد ثبات ذاتی ندارد. -
سیاستهای ارشادی دولت و مداخله او تأثیر
به سزایی در حل مشکل عدم تعادل دارد.

1-10 مکتب پولیون

قرن 20

بنیان گذار مکتب : میلتن فریدمن

- اقتصاد بازار آزاد به طور ذاتی بی ثبات است.
- پول یکی از مهمترین متغیرهای تأثیرگذار اقتصادی است.
- سیاستهای مداخله گرایانه دولت تنها موجب وخامت امور اقتصادی می شود.

11-1 مکتب کلاسیکهای جدید یا انتظارات عقلایی

بنیان گذاران مکتب :

رابرت لوکاس و تماس سارجنت

- اقتصاد بازار آزاد به طور ذاتی باثبات و بحرانهای اقتصادی کوتاه مدت و زود گذر است.
- مردم در برخورد با وقایع اقتصادی از تمام اطلاعات موجود و قابل دسترس استفاده می کنند. بنابراین سیاستهای دولت خنثی می شود.
- پول تنها وسیله مبادله است و بر متغیرهای واقعی اقتصاد تأثیری ندارد.

1-12 مکتب پست کینزین

- اقتصاد گرایشی برای خود اصلاح گری ذاتی ندارد.
- دخالت در اقتصاد غیر قابل انکار است.
- فرض وجود رقابت کامل غیر واقعی است.
- پول یک عامل و یک متغیر اقتصادی صرف است ولی یک عامل بسیار مهم اساسی است.
- سیاستهای درآمدی و برنامه ریزی به عنوان سیاستهای مکمل سیاستهای ارشادی دولت باید به کار گرفته شود.

پایان فصل اول

فصل دوم

روش و ابزار تحلیل اقتصادی

طرح درس

1- زمینه تفکر اقتصادی

2- تعریف علم اقتصاد

3- منحنی امکانات تولید

4- طبقه بندی علم اقتصاد

5- ابزار تحلیل اقتصادی

هدف كلي

هدف كلي فصل دوم آشنائي
دانشجویان با مفهوم ، زمینه های
فکري ، تعريف ، اهميت ، کاربرد
علم اقتصاد در زندگي روزمره و
طبقه بندي اين علم است.

هدفهاي رفتاري

1- آشنائي با مسأله كميابي

2- آشنائي با تعريف علم اقتصاد

3- آشنائي با منابع توليدي و روش فني توليد

4- آشنائي با كالاهاي سرمايه اي و مصرفي

5- آشنائي با منحنى امكانات توليدي

1-2 مقدمه

علت پیدایش علم اقتصاد عبارتست از:

1- محدود بودن امکانات و منابع در دسترس بشر

2- نا محدود بودن نیازها و خواسته های بشر

2-2 زمینه تفکر اقتصادی

به اعتقاد برخی از علمای اقتصاد علم اقتصاد دانش حس عام است.

زمینه های تفکر اقتصاددانان عبارتست از:

1- کمیابی: هرچیزی را به هر اندازه که می خواهیم نداریم.

2- انتخاب: به علت محدودیت امکانات و نامحدود بودن نیازها

مجبوریم دست به انتخاب بزنیم.

3- هزینه فرصت: فرصت یا فایده از دست رفتن بهترین انتخاب به جای انتخاب مزبور با صرف همان منابع و زمان

4- نهایی گرایی: تولید کنند تمایل دارد فایده و هزینه آخرین واحد محصول را بداند.

5- بازارهای کارآمد: فرصتهای سود آور در بازار کم است.

2-3 تعریف علم اقتصاد

اقتصاد دانش چگونگی انتخاب مردم و جامعه است برای به کارگیری منابع برای تولید کالاها و خدمات و توزیع آنها بین افراد جامعه برای مصرف

سؤالات اساسي که هر نظام اقتصادي با آن مواجه است

1- چه کالاها و خدماتي بايد توليد شود؟

2- از هر کدام از کالاها و خدماتي چقدر بايد توليد شود؟

3- کالاها و خدمات چگونه بايد توليد شود؟

4- کالاها و خدمات چگونه بايد توزيع شود؟

نظام بازار آزاد یا سرمایه داری

در این نظام مکانیسم قیمت‌ها به

سؤالات اساسی پاسخ می‌دهد.

در این نظام هیچگونه دخالتی وجود
ندارد.

نظام اقتصاد مختلط

در این نظام هم بخش خصوصی و هم دولت فعالیت دارند.

دولت نقش کنترل کننده و ناظر را هم دارد.
مکانیسم قیمت‌ها همراه با برنامه‌ها و تصمیمات
دولت به سؤالات اساسی پاسخ می‌دهد.
نظام اقتصادی اکثر کشورهای جهان نظام
مختلط است.

نظام اقتصاد متمرکز

- در این نظام دولت بیشترین فعالیت دارند.
- دولت نقش اساسی در تولید و توزیع دارد.
- در این نظام کمیته برنامه ریزی مرکزی به سؤالات اساسی پاسخ می دهد.

نظام اقتصاد اسلامي

- در این نظام در چارچوب شرع و دستورالعمل هاي موجود به سؤالات اساسي پاسخ داده مي شود.

مثال:

- تولید مشروبات الکلي حرام است.
- تولید گندم واجب و ضروري است.

2-4 منحنی امکانات تولید

مکان هندسی ترکیبات مختلفی از

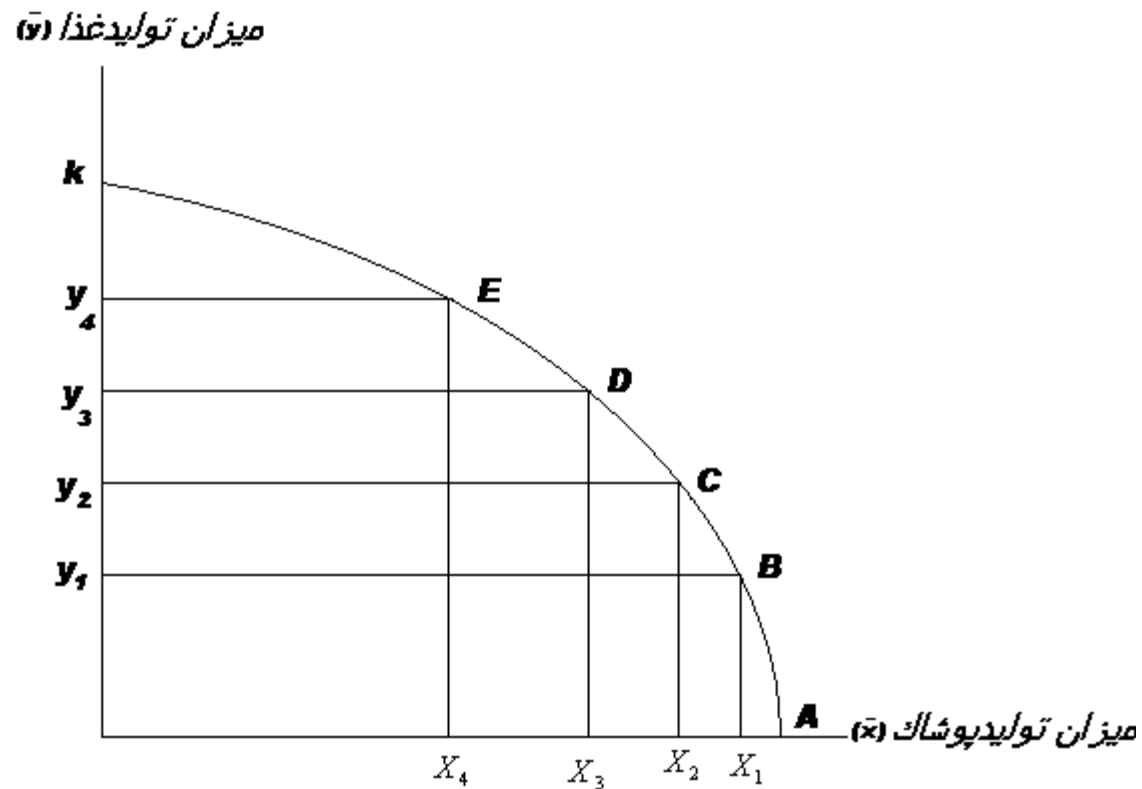
دو کالا است که می توانند در یک

اقتصاد در یک دوره زمانی معین ، در

شرایط حداکثرکارایی و اشتغال کامل منابع

تولید شوند.

1- منحنی امکانات تولید در فضای دوکالایی نمودار

قانون بازدهي نزولي

در هر مرحله از توليد هر کارگر

اضافي ميزان کمتری از کارگر

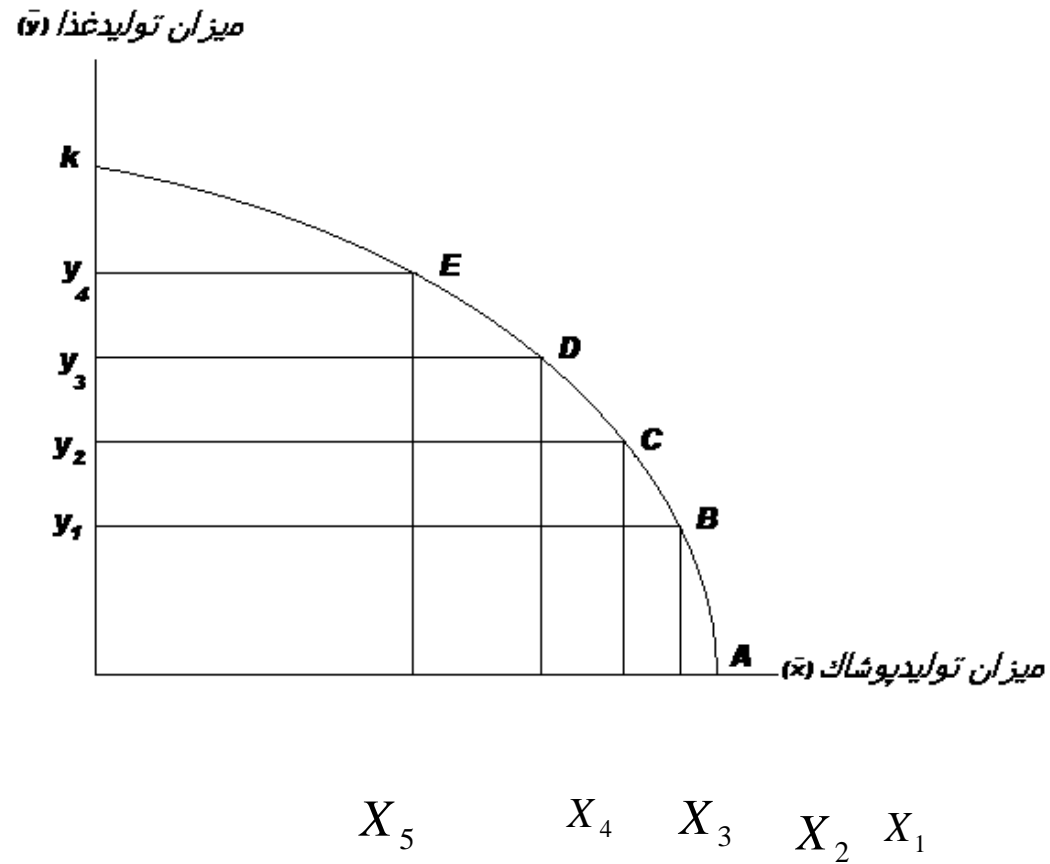
قبلي به محصول می افزاید.

نرخ نهایی جانشینی

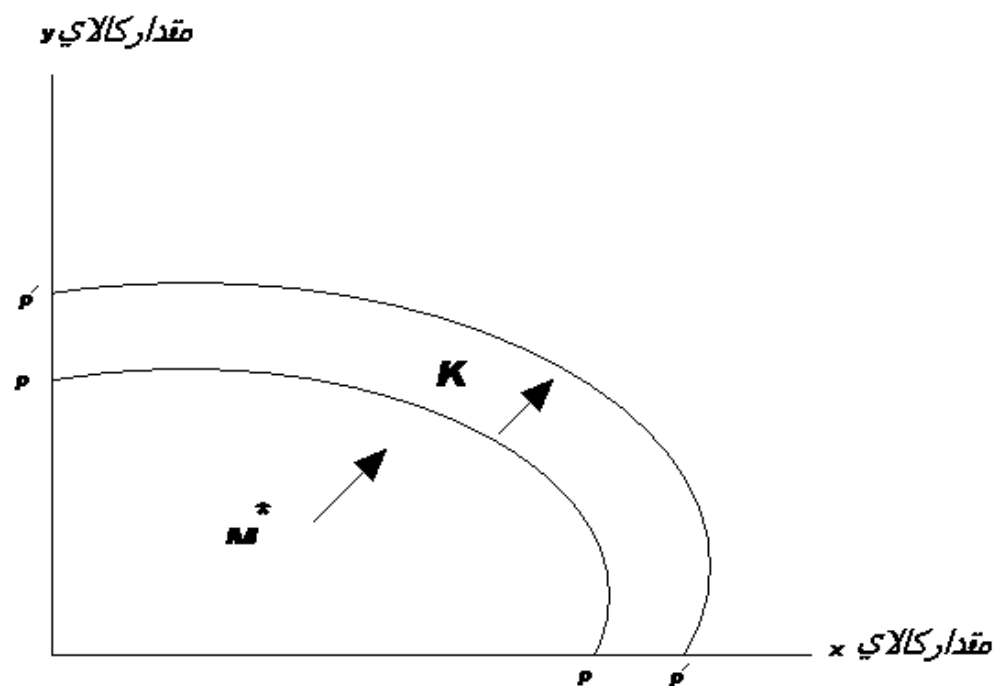
قدر مطلق شیب منحنی امکانات تولید ، نرخ نهایی
تجارت MRT (نام دلرد و برابر است با:

$$MRT_{xy} = \left| \frac{\Delta X}{\Delta Y} \right|$$

نمودار 2- نزولي بودن نرخ نهایی جانشینی

نمودار 4- انتقال منحنی امکانات تولید

انتقال منحنی امکانات تولید

انتقال منحنی امکانات تولید از سه طریق امکان پذیر است:

1- افزایش فیزیکی منابع تولیدی مثل کشف منابع ، مساحت و معادن جدید ، افزایش نیروی کار و ذخیره سرمایه ، افزایش زمینهای زراعی در اثر کار و تصحیح زمینهای غیر قابل کشت.

2- پیشرفت تکنولوژی

3- تخصیص مجدد منابع

2-5 طبقه بندی علم اقتصاد

نوع اول طبقه بندی :

1- اقتصاد اثباتی: به توصیف واقعیتها ، رفتارها و عملکرد اقتصاد می پردازد.

2- اقتصاد دستوری: شامل نظریه ها و توصیه هایی است که بر پایه قضاوت های ارزشی و اصول اخلاقی قرار دارد.

2-5 طبقه بندي علم اقتصاد

نوع دوم طبقه بندي

به طور سنتي علم اقتصاد به دو شاخه بزرگ تقسيم مي شود:

1- اقتصاد خرد: به بررسي رفتار و تصميمات اقتصادي مربوط به افراد ، خانوارها ، بنگاهها و بازارها مي پردازد.

2- اقتصاد کلان: به بررسي عملکرد اقتصاد به طور کلي مي پردازد.

جریان دوری درآمد

ویژگی های اقتصاد بسیار ساده عبارتست از:

1- شامل دو واحد اقتصادی ، خانوارها و بنگاههاست.

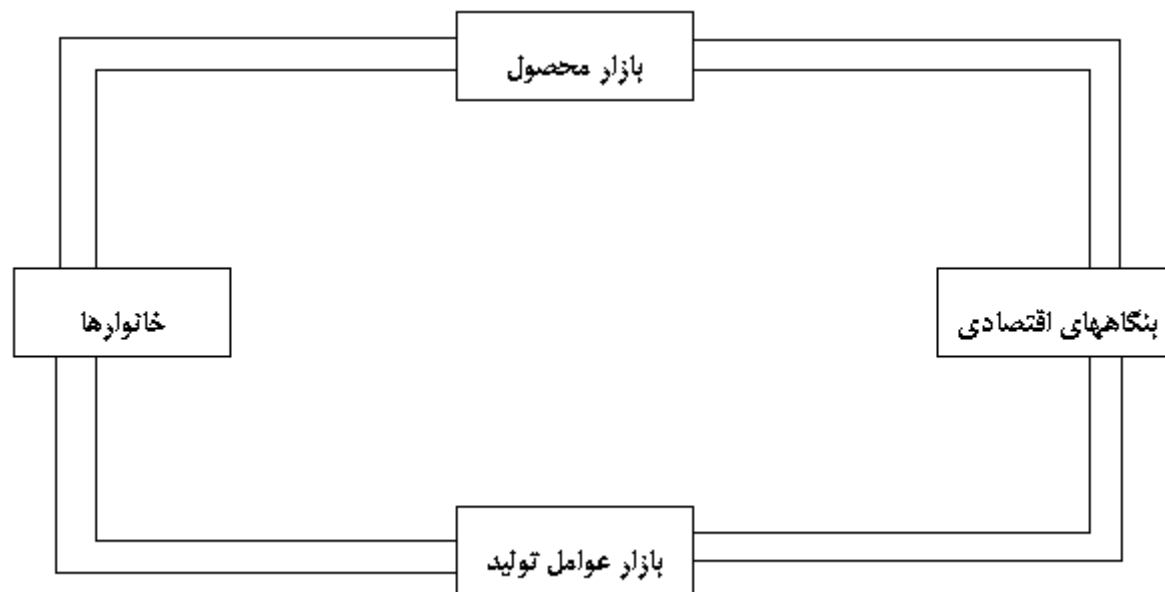
2- پس انداز وجود ندارد.

3- دولت وجود ندارد.

4- اقتصاد بسته است.

5- معاملات بین بنگاهها وجود ندارد.

جریان دوری درآمد

2-6 ابزار تحلیل اقتصادی

ابزارهای تحلیل اقتصادی عبارتند از:

1- نظریه

2- آمار

3- آزمون

4- اعداد شاخص

5- متغیرهای پولی و واقعی

6- اندازه گیری تغییرات متغیرهای اقتصادی

7- مفهوم تعادل

1- نظريه

نظريه يا تئوري اقتصادي ، بيان يا مجموعه اي از بيانات در خصوص علل و اثرات عملکردها و عکس-العملها در زندگي انسانها است.

ساخت نظریه

برای ساخت نظریه چهار قدم زیر برداشته می شود:

1- تعریف اصول مسلم نظریه

2- مشاهده واقعیت ها

3- بیان فرضیه

5- آزمون فرضیه ها

الگوي اقتصادي

بيان قرارداداي نظريه (تئوري) را

الگوي اقتصادي مي گويند.

2-آمار

داده هاي آماری دو نوع هستند:

1- داده هاي سري زمانی : نتیجه اندازه گيري

يك متغير در زمانهاي مختلف

2 — داده هاي سري مقطعي : نتیجه اندازه گيري

يك متغير در مقطع زمانی خاص بر حسب طبقه

بندی هاي مانند گروههاي درآمدی ، سنی ، شغلی

3- آزمون

در اقتصاد به روش تجربی
فرضیه ها از طریق روشهای
آماري و اقتصادسنجي آزمون مي
شود.

4- اعداد شاخص

آمار مربوط به متغيري را نسبت به ارزش همان متغير در سال پايه بيان مي کند.

به عنوان مثال شاخص قيمت نقره در سال 1970 نسبت به سال 1960 به صورت زير محاسبه مي شود:

$$10/177$$

$$\frac{\quad}{\quad} * 100 = 76/193$$

$$4/91$$

5- متغیرهای پولی و واقعی

متغیرهای پولی بدون توجه به سطح قیمتها مورد

بررسی قرار می گیرند.

متغیرهای واقعی مقایسه متغیرهای پولی در ارتباط با

شاخص قیمتها است.

مزد پولی	مزد پولی
$\text{مزد واقعی} = \frac{\text{مزد پولی}}{\text{شاخص قیمتها}}$	$\text{مزد واقعی} = \frac{\text{مزد پولی}}{\text{شاخص هزینه زندگی}}$

6- اندازه گيري تغييرات متغيرهاي اقتصادي (محاسبه

نرخ رشد)

نرخ رشد يك متغير درصد تغييرات آن متغير در يك دوره زماني معين است.

$$- \quad X_2 \quad X_1$$

X

$$\frac{X_1^* - X_1}{X_1} \times 100 = \text{نرخ رشد}$$

7- مفهوم تعادل

در علم فیزیک هرگاه برآیند نیروهای وارد بر جسم صفر باشد، جسم در حالت تعادل قرار دارد.

اولین بار مفهوم تعادل توسط پل ساموئلسون وارد علم اقتصاد شده است.

دراقتصاد زمانی در تعادل است که برآیند نیروهای متضاد صفر باشد.

مثال: وقتی عرضه با تقاضا برابر باشد بازار در تعادل است.

پایان فصل دوم

بخش دوم

اقتصاد خرد

فصل سوم

تقاضا و عرضه

طرح درس

1- تقاضاي مصرف کننده

2- تقاضا و مفهوم مطلوبيت

3- عوامل مؤثر بر تقاضا

4- كالاي جانشين ، كالاي پست و كالاي معمولي

5- اثر درآمدي و اثر جانشيني

6- عوامل مؤثر بر تقاضا

7- عرضه بنگاه

هدف كلي

هدف كلي فصل سوم آشنايي

دانشجويان با تقاضا و عرضه

ستاده و عوامل مؤثر بر آنها است.

هدفهای رفتاری

1- آشنایی با ساختار تقاضا و مفهوم مطلوبیت

2- آشنایی با عوامل مؤثر بر تقاضا

3- آشنایی با کالای جانشین ، کالای پست و کالای معمولی

4- آشنایی با اثر درآمدی و اثر جانشینی

5- آشنایی با عوامل مؤثر بر تقاضا

1-3 مقدمه

در بازار در دو جا خانوارها و بنگاهها با یکدیگر روبرو
می شوند:

1- در بازار عوامل تولید (نهاده ها)

2- در بازار کالاها و خدمات (ستاده ها)

2-3 تقاضاي مصرف کننده

مصرف کننده از مصرف کالاها و خدمات رضایت
خاطري به دست مي آورد كه در اقتصاد آن را **مطلوبيت**
مي ناميم.

- هدف مصرف کننده : حداكثر كردن مطلوبيت

مطلوبيت يك مفهوم ذهني و غير قابل اندازه گيري -
است.

3-2-1 عوامل مؤثر بر تقاضاي مصرف کننده

عوامل مؤثر بر تقاضاي مصرف کننده عبارتند از:

1- قيمت كالاي مورد نظر

2- درآمد مصرف کننده

3- قيمت كالاهاي مرتبط

4- سلیقه و ترجیحات مصرف کننده

5- انتظارات

1- قیمت کالای مورد نظر

با فرض ثابت بودن سایر عوامل

مقدار تقاضای یک کالا با قیمت آن

رابطه معکوس دارد و به این رابطه

معکوس قانون تقاضا می گویند.

2- درآمد مصرف کننده

درآمد مصرف کننده حاصل تمام دریافتیهایی
او در يك دوره زمانی معین است.
تقاضای مصرف کننده برای کالای نرمال
(معمولی) با درآمد رابطه مستقیم دارد.
تقاضای مصرف کننده برای کالای پست با
درآمد رابطه معکوس دارد.

3- قیمت کالاهای مرتبط

کالاهای مرتبط دو گروه هستند:

1- کالاهای رقیب یا جانشین: کالاهایی که می توان به جای کالای مورد نظر استفاده کرد.

تقاضا برای کالای مورد نظر با قیمت کالای جانشین رابطه مستقیم دارد.

2- کالاهای مکمل: کالاهایی هستند که به همراه کالای مورد نظر مصرف می شوند.

تقاضا برای کالای مورد نظر با قیمت کالای مکمل رابطه معکوس دارد.

4-سلیقه و ترجیحات مصرف کننده

- سلیقه و ترجیحات مصرف کننده از طرز تفکر وی ، آداب و رسوم و فرهنگ جامعه شکل می گیرد.
- سلیقه همه مصرف کنندگان یک جور نیست.
- اگر سلیقه مصرف کننده در جهت مصرف بیشترین کالای خاص مانند نمک دیدار تغییر کند با فرض ثابت بودن سایر عوامل تقاضا برای آن کالا افزایش می یابد.

5- انتظارات

اگر مصرف کننده انتظار افزایش
قیمت کالای مورد نظر را در
آینده داشته باشد در حال حاضر
بیشتر تقاضا خواهد کرد و برعکس.

2-2-3 قانون تقاضا

با فرض ثابت بودن سایر عوامل

مقدار تقاضاي يك کالا با قيمت آن

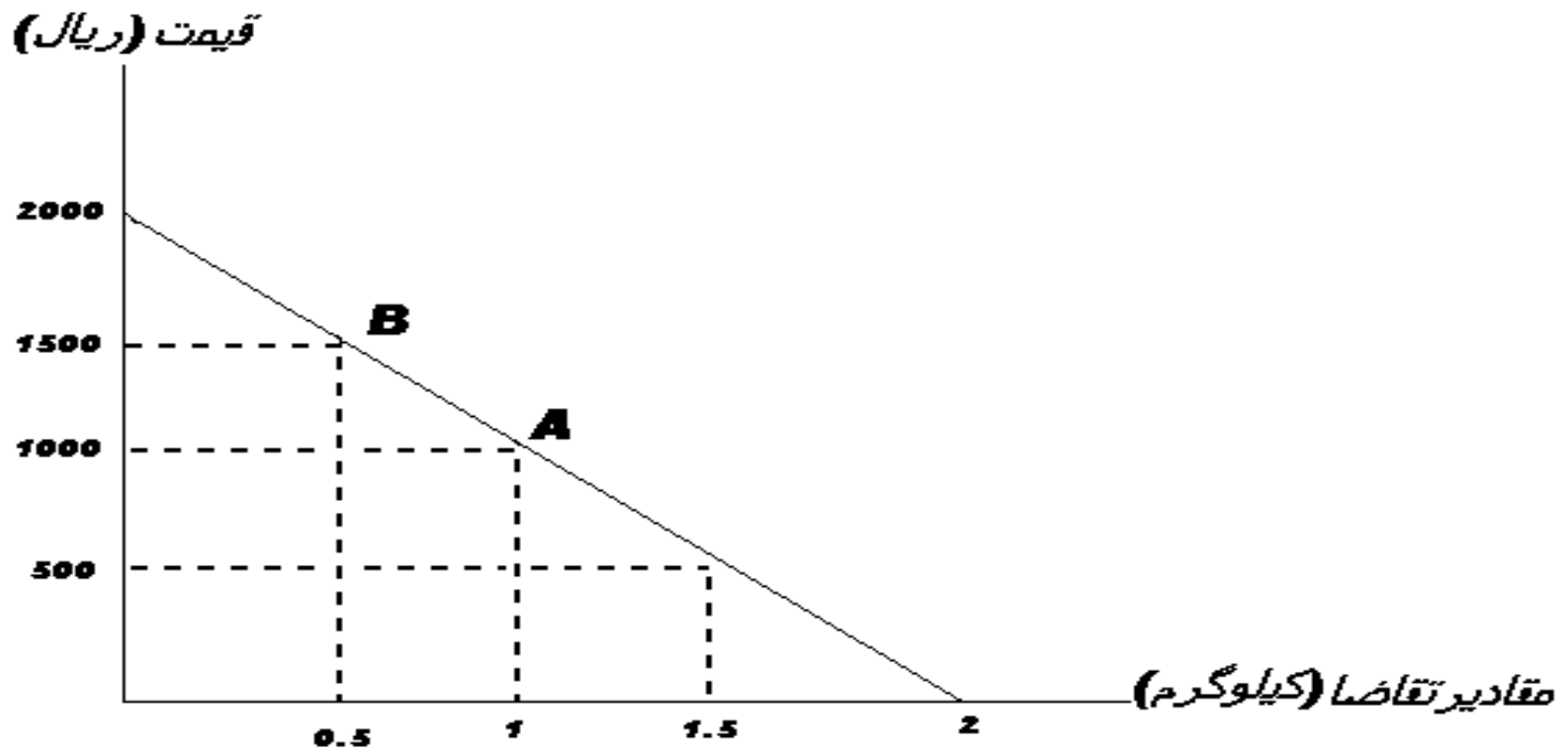
رابطه معكوس دارد و به اين رابطه

معكوس قانون تقاضا مي گويند.

جدول تقاضا: تقاضاي مصرف كننده را در برابر قيمتهاي مختلف نشان مي دهد

قيمت هر كيلو گرم شكر (ريال)	مقدار تقاضاي شكر در يك ماه (كيلو گرم)
0	2
500	5/1
1000	1
1500	5/0
2000	0
2500	0
3000	0

نمودار تقاضا

اثر جانیشینی

با افزایش قیمت کالای مورد نظر (شکر) با فرض ثابت بودن سایر عوامل مصرف کننده به سمت خرید بیشتر کالای جانشین شکر (قند) می رود با این تغییر تقاضا **اثر جانشین** می گویند.

اثر درآمدی

با فرض ثابت بودن سایر عوامل از جمله درآمد مصرف کننده با افزایش قیمت شکرگویی قدرت خرید مصرف کننده کاهش می یابد لذا تقاضا برای کالای معمولی کاهش و برای کالای پست افزایش می یابد به این تغییر تقاضا **اثر درآمدی** می گویند.

قانون نزولي بودن مطلوبیت نهایی

مصرف هر واحد اضافی از یک کالا برای مصرف کننده ارزش کمتری دارد و لذا وی برای واحدهای اضافی و بیشتر از یک کالا حاضر به پرداخت قیمت پایین تر و کمتر است. به همین دلیل شیب منحنی تقاضا منفی (نزولی) است.

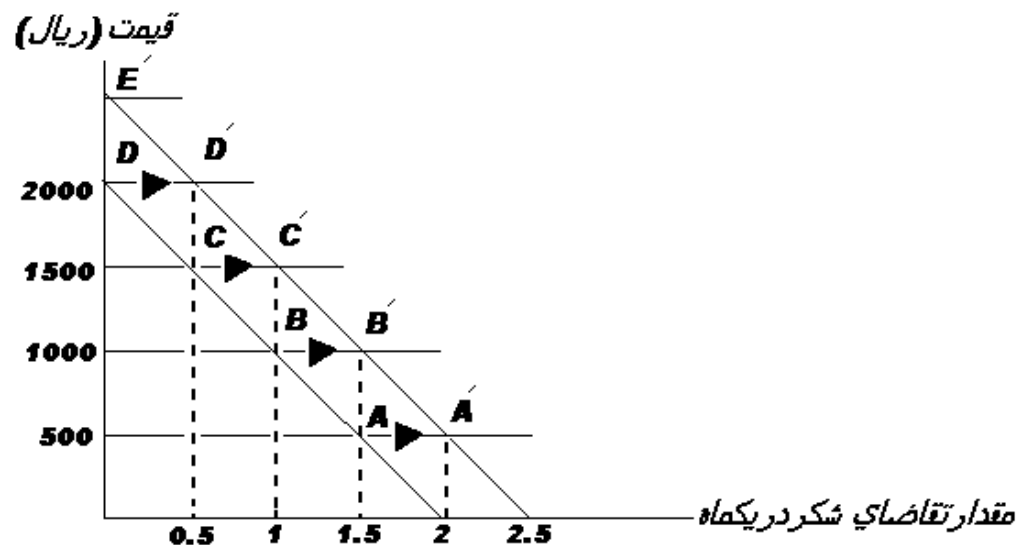
انتقال منحني تقاضا

با فرض ثابت بودن قيمت كالاي مورد نظر هر کدام از عوامل ديگر مؤثر بر تقاضاي مصرف كننده (درآمد مصرف كننده ، قيمت كالاهاي مرتبط ، سليقه و ترجيحات مصرف كننده و انتظارات) كه تغيير كند منحني تقاضاي مصرف كننده جا به جا مي شود جهت جا به جايي بستگي به نوع تغيير عامل متغير دارد.

جدول 2 انتقال منحنی تقاضای شکر به علت تغییر قیمت قند

مقدار تقاضای شکر بعد از افزایش قیمت قند (کیلو گرم)	مقدار تقاضای شکر قبل از افزایش قیمت قند (کیلو گرم)	قیمت هرکیلو گرم شکر (ریال)
5/2	2	0
2	5/1	500
5/1	1	1000
1	5/0	1500
5/0	0	2000
0	0	2500
0	0	3000

نمودار 2 جا به جايي منحنی تقاضاي شکر به علت افزایش قیمت قند

3-3 عرضه بنگاه

عرضه حاصل رفتار تولید کننده است

هدف تولیدکننده: حداکثرکردن سود است

1-3-3 عوامل مؤثر بر عرضه بنگاه

عوامل مؤثر بر عرضه بنگاه عبارتند از:

1- قیمت کالای مورد نظر

2- هزینه های بنگاه

3- انتظارات

1- قیمت کالای مورد نظر

با فرض ثابت بودن سایر عوامل

مقدار عرضه یک کالا با قیمت آن

رابطه مستقیم دارد و به این رابطه

مستقیم **قانون عرضه** می گویند.

2- هزینه های تولید بنگاه

هزینه های تولید بنگاه به مقدار عوامل تولید به کار رفته در تولید ، قیمت آنها و تکنولوژی بستگی دارد.

تکنولوژی

عبارت از روشهای شناخته شده برای ترکیب عوامل تولید مختلف به منظور تولید يك كالاي خاص است.

رابطه بین عرضه و هزینه های تولید بنگاه

بین عرضه

و

هزینه های تولید بنگاه

رابطه معکوس برقرار است.

3- انتظارات

اگر تولید کننده انتظار افزایش
قیمت کالای مورد نظر را در
آینده داشته باشد در حال حاضر
کمتر عرضه خواهد کرد و برعکس

3-2-2 قانون عرضه

با فرض ثابت بودن سایر عوامل

مقدار عرضه يك کالا با قيمت آن

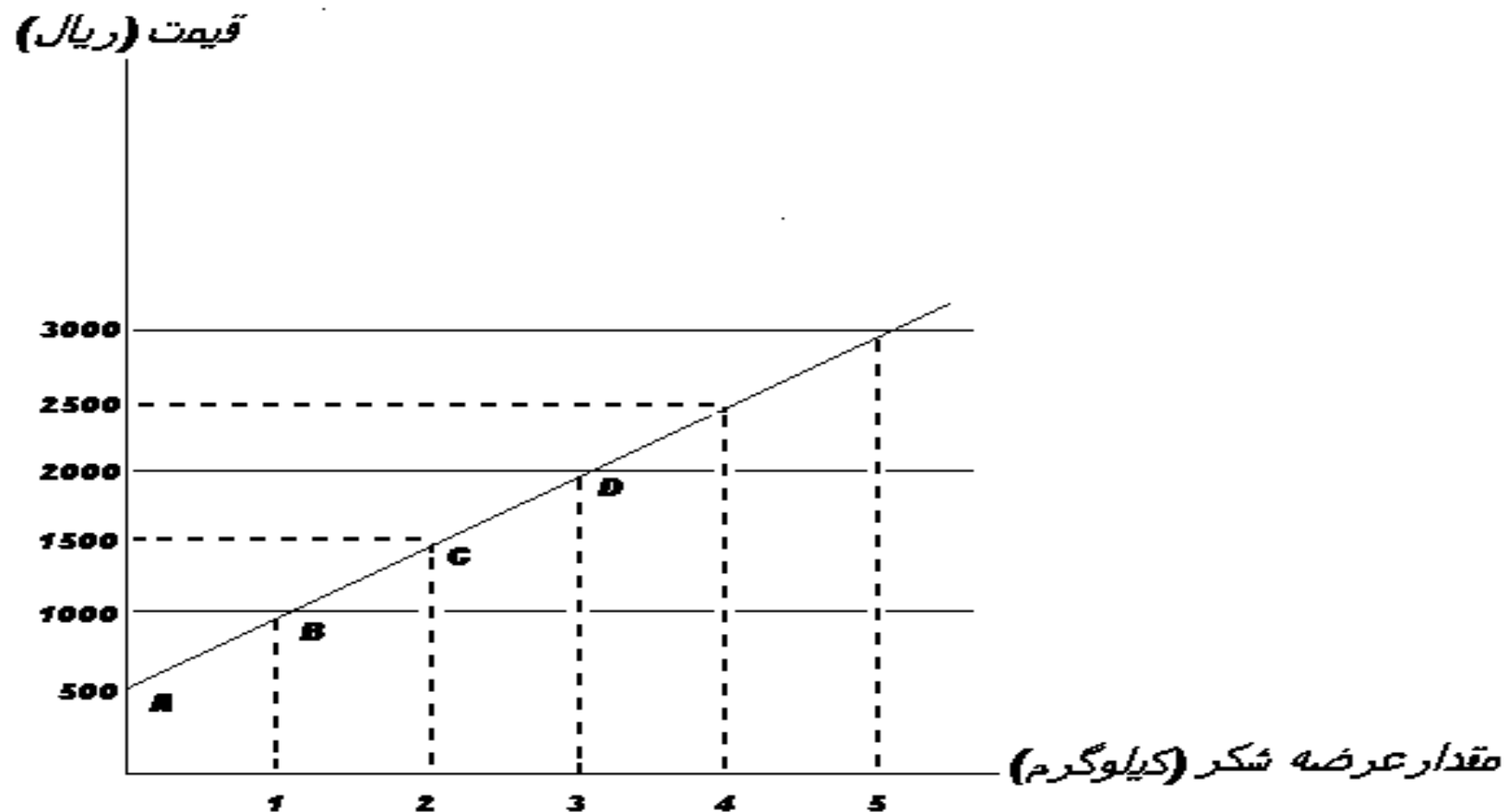
رابطه مستقيم دارد و به اين رابطه

مستقيم قانون عرضه مي گویند.

جدول عرضه: عرضه تولیدکننده را در برابر قیمت‌های مختلف نشان می‌دهد

مقدار عرضه شکر در يك ماه (كيلو گرم)	قیمت هر كيلو گرم شکر (ريال)
0	500
1	1000
2	1500
3	2000
۴	2500
۵	3000

نمودار عرضه

انتقال منحنی عرضه

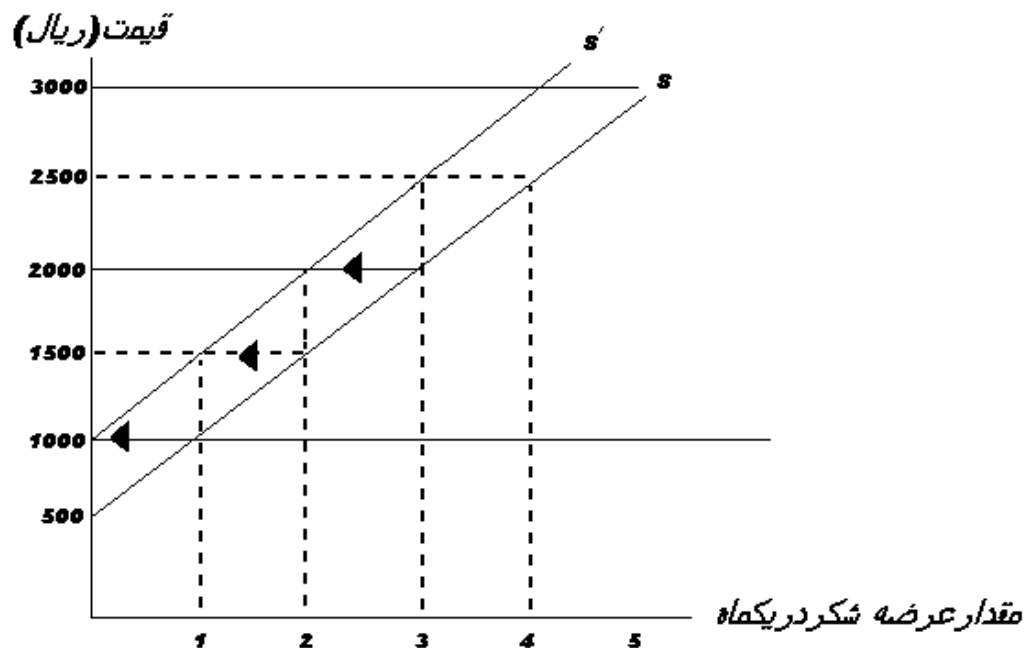
با فرض ثابت بودن قیمت کالای مورد نظر هر کدام از عوامل دیگر مؤثر بر عرضه تولیدکننده (هزینه های تولید ، تکنولوژی و انتظارات) که تغییر کنند منحنی عرضه تولید جا به جا می شود جهت جا به جایی بستگی به نوع تغییر عامل متغیر دارد.

جدول 4 انتقال منحنی عرضه شکر

به علت افزایش هزینه تولید

مقدار عرضه شکر بعد از افزایش هزینه (کیلو گرم)	مقدار عرضه شکر قبل از افزایش هزینه (کیلو گرم)	قیمت هرکیلو گرم شکر (ریال)
۰	۰	500
۰	۱	1000
۱	۲	1500
۲	۳	2000
۳	۴	2500
۴	۵	3000

نمودار 4 جا به جايي منحنی عرضه شکر به علت افزایش هزینه های تولید

پایان فصل سوم

فصل پنجم

تئوري هزينه توليد

طرح درس

- 1- مفهوم هزینه تولید
- 2- هزینه های آشکار و ضمنی
- 3- هزینه کل ، هزینه متوسط و هزینه نهایی
- 4- هزینه های کوتاه مدت
- 5- هزینه های بلندمدت

هدف كلي

هدف كلي فصل پنجم آن است كه دانشجو ضمن آشنائي با هزينه توليد درك كند كه هزينه هاي توليد بازتاب ريالي تابع توليد و بنيان عرضه است.

هدفهاي رفتاري

1- آشنائي با مفهوم هزينه

2- آشنائي با هزينه هاي آشكار و ضمني

3- آشنائي با واژه هاي هزينه كل ، هزينه متوسط و هزينه نهايي

4- آشنائي با هزينه هاي کوتاه مدت و منحنی های آن

5- آشنائي با هزينه هاي بلندمدت و منحنی های آن

6- آشنائي با ارتباط بين منحنی های هزينه هاي کوتاه مدت

7- آشنائي با ارتباط بين منحنی های هزينه هاي بلند مدت

1-5 مقدمه

یکی از اساسی ترین نکات در تعیین میزان تولید توجه به هزینه های تولیدی است. هزینه تولید در تصمیم گیری منطقی تولید کننده درباره انتخاب تکنیک تولید و سطح تولید نقش کلیدی دارد.

5-2 مفهوم هزینه تولید

هزینه های تولید عبارتند از:

مجموع هزینه هایی که بابت به کارگیری و

استخدام عوامل تولید

جهت تولید صرف می شود.

3-5 هزینه های آشکار

هزینه های آشکار: هزینه هایی که در
قبال در اختیار گرفتن عوامل تولیدی که
بنگاه مالک آن نیست پرداخت می کنیم
مانند مزد کارگر و هزینه منابع را هزینه
های آشکار می گویند.

3-5 هزینه های ضمنی

هزینه های ضمنی : عوامل تولیدی که بنگاه مالک آن است و وجهی در قبال استفاده از آن پرداخت نمی کند مانند ساختمان کارگاه تولیدی ، بنگاه به طور ضمنی برای استفاده از آن در نظر می گیرد هزینه های ضمنی تولید می گویند.

4-5 هزینه ها در کوتاه مدت و بلند مدت

دوره زمانی کوتاه مدت: دوره زمانی که در آن

حداقل یکی از عوامل تولید ثابت است.

دوره زمانی بلندمدت: دوره زمانی که در آن

تمامی عوامل تولید متغیر است و بنگاه تولیدی

قادر است ظرفیت تولیدی خود را تغییر دهد.

1-4-5 هزینه های کوتاه مدت

در کوتاه مدت هزینه کل از مجموع

هزینه های ثابت و هزینه های

متغیر به دست می آید.

(TFC هزینه های ثابت کل)

مقدار هزینه ای که بنگاه تولیدی
در کوتاه مدت برای عوامل تولید
ثابت مثل هزینه آبنorman آب ، برق ،
تلفن و اجاره ساختمان صرف می کند.

(TVC هزینه های متغیر کل)

مقدار هزینه ای که بنگاه تولیدی برای
عوامل تولید متغیر مثل هزینه آب ، برق
و تلفن مصرفی ، ماده اولیه و سایر عواملی
که با تغییر تولید تغییر می کنند می
پردازد.

(TC هزینه کل)

مجموع هزینه های کل ثابت و هزینه های کل متغیر را هزینه کل تولید گویند.

$$TC = TFC + TVC$$

جدول 1 هزینه های يك بنگاه فرضي در کوتاه مدت

میزان محصول (Q)	هزینه ثابت کل (TFC)	هزینه متغیرکل (TVC)	هزینه کل (TC)	هزینه ثابت متوسط (AFC)	هزینه متغیر متوسط (AVC)	هزینه کل متوسط (ATC)	هزینه نهایی (MC)
0	30	0	30	-	-	-	-
1	30	50	80	30	50	80	50
2	30	90	120	15	45	60	40
3	30	123	153	10	41	51	33
4	30	150	180	5/7	5/37	45	27
5	30	180	210	6	36	42	30
6	30	216	246	5	36	41	36
7	30	259	289	29/4	37	29/41	43
8	30	312	342	75/3	39	75/42	53

هزینه کل متوسط

هزینه کل متوسط از تقسیم هزینه کل
تولید بر تعداد محصول به دست می آید

TC(هزینه کل)

ATC(= هزینه متوسط)

Q(تعداد محصول)

هزینه ثابت متوسط

هزینه ثابت متوسط از تقسیم هزینه کل ثابت
تعداد محصول به دست می آید

TFC(هزینه کل ثابت)

AFC(= هزینه متوسط ثابت)

Q(تعداد محصول)

هزینه متغیر متوسط

هزینه متغیر متوسط از تقسیم هزینه کل
متغیر بر تعداد محصول به دست می آید

TVC(هزینه کل متغیر)

AVC(= هزینه متوسط متغیر)

Q(تعداد محصول)

هزینه کل متوسط

روش دوم

هزینه کل متوسط از مجموع هزینه

ثابت متوسط و هزینه متغیر متوسط دست می
آید

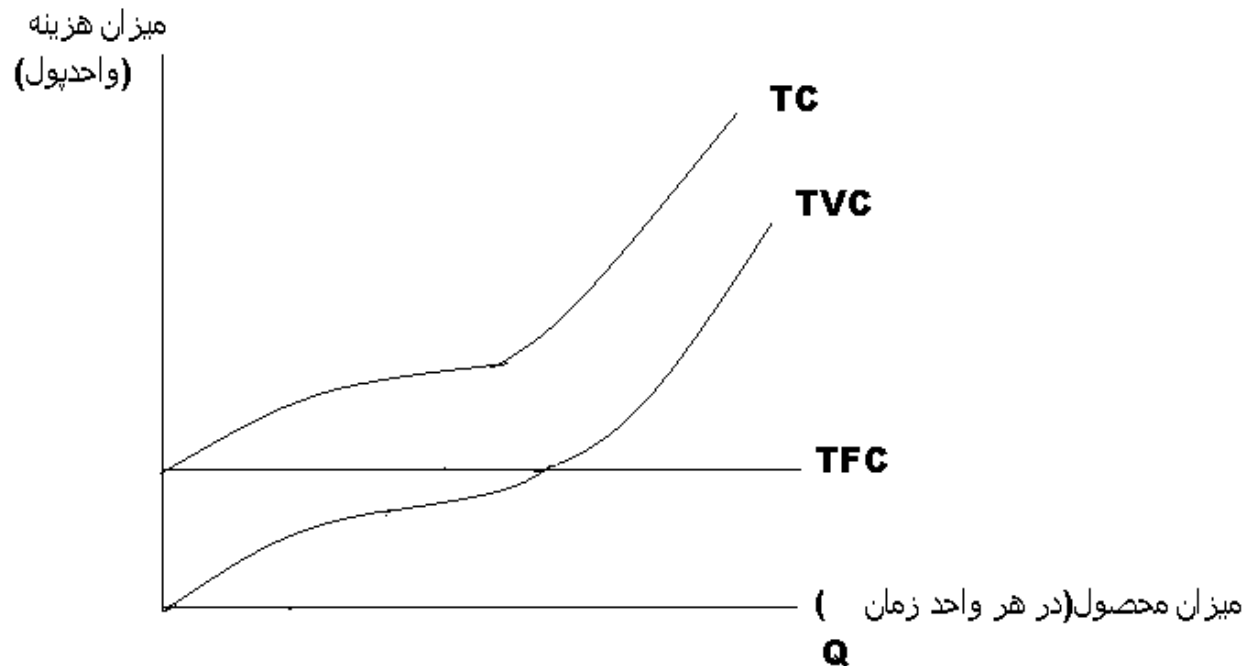
$$AFC + AVC = ATC$$

هزینه نهایی

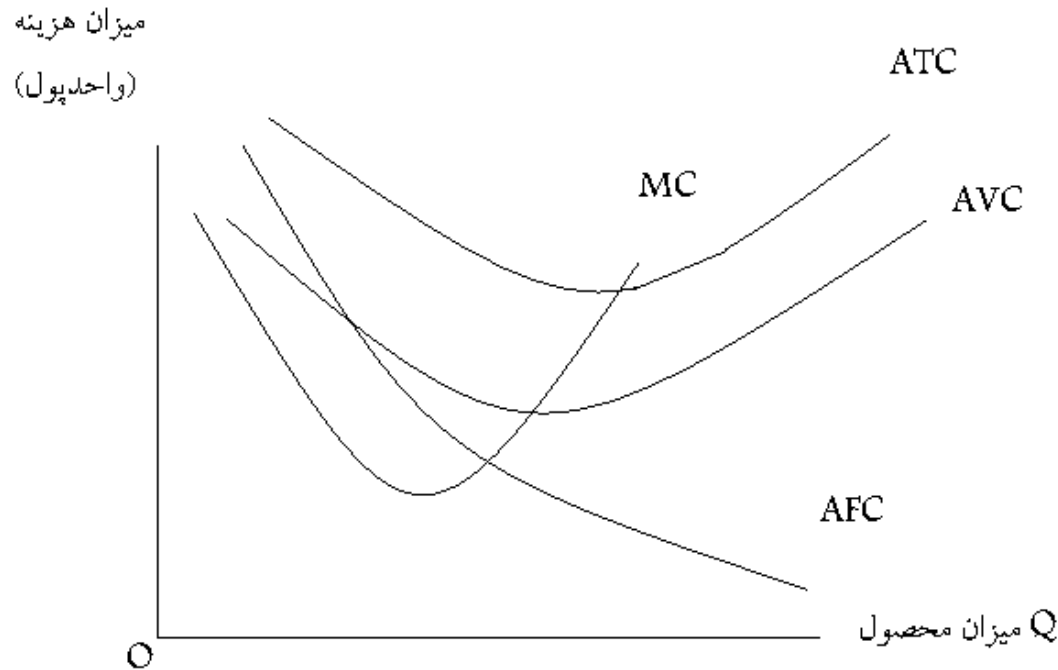
میزان تغییر در هزینه کل به ازاء يك واحد
تغییر در میزان تولید را هزینه نهایی گویند.

$$TC = \text{تغییر در هزینه کل} + \Delta \text{ (تغییر در هزینه نهایی)} \times Q(\Delta \text{ تغییر در سطح محصول})$$

نمودار 1 منحنیهای هزینه در کوتاه مدت

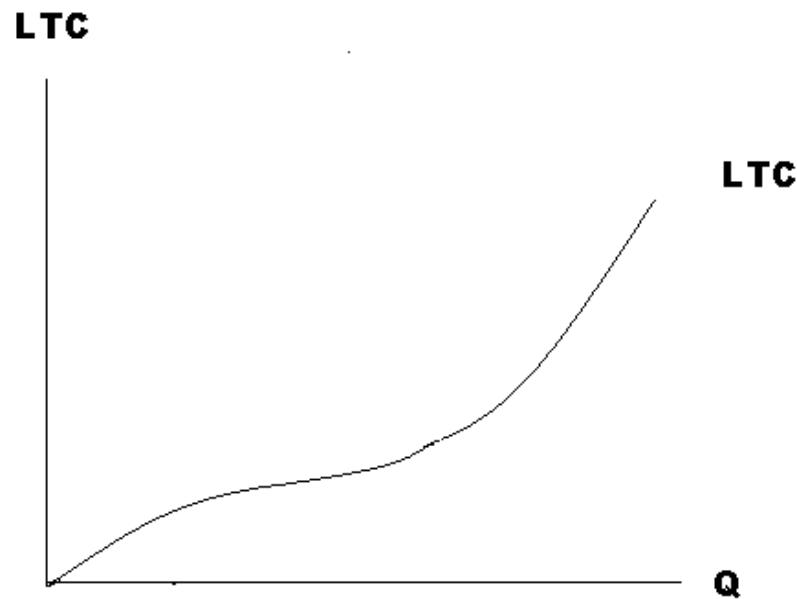

نمودار 2 منحنیهای هزینه متوسط و نهایی در کوتاه مدت

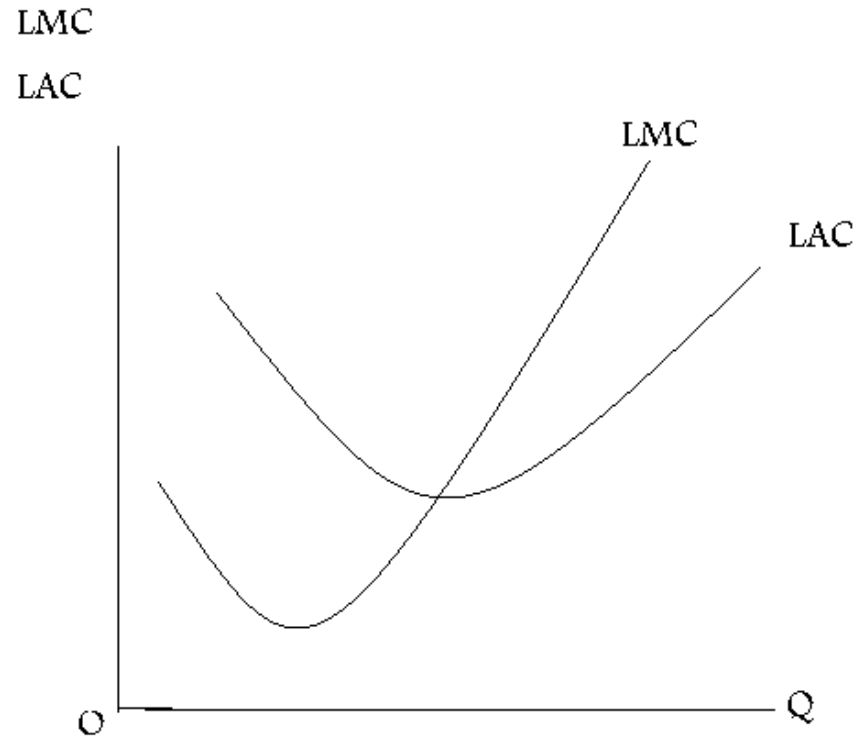
هزینه های بلند مدت
در بلند مدت بنگاه تولیدی
هزینه ثابت ندارد و هزینه ها
همه متغیرند چون تمام عوامل
تولید تغییر می کنند.

نمودار 3 منحنی هزینه کل بلند مدت

نمودار 3 منحنیهای هزینه متوسط و نهایی در بلند

مدت

پایان فصل پنجم

بخش سوم

اقتصاد کلان

فصل هفتم

مقدمه اي بر اقتصاد کلان

طرح درس

1- علل شکل گیری اقتصاد کلان

2- انقلاب کینز

3- تحولات اقتصاد کلان پس از کینز

4- نقش دولت در مسائل اقتصادی

5- ارتباط اقتصاد خرد و کلان

هدف كلي

هدف كلي فصل هفتم آن است
که دانشجو با موضوع اقتصاد
کلان و سؤالات این حوزه از
علم اقتصاد آشنا شود.

هدفهای رفتاری

- 1- درك تفاوت اقتصاد خرد و اقتصاد كلان و ارتباط آنها
- 2- آشنایی با علل شكل گيري و منشأ اقتصاد كلان
- 3- آشنایی با متغيرهاي كلان اقتصادي
- 4- آشنایی با ابزار دخالت دولت در اقتصاد
- 5- آشنایی با اجزائ تشكيل دهنده اقتصاد و نحوه ارتباط آنها
- 6- آشنایی با تفاوت بين اقتصاد دو بخشي ، سه بخشي و چهار بخشي

1-7 مقدمه

اقتصاد خرد شاخه اي از علم اقتصاد است
که رفتار و عملکرد واحدهاي انفرادي مثل
خانوارها و بنگاهها را بررسي مي کند.
اقتصاد کلان با پديده هاي اقتصادي در سطح
وسيع سرو کار دارد و رابطه بين متغيرهاي
کلي اقتصاد را تحليل مي کند.

مسئله‌های ملی

1- عبارتند از مفاهیم قیمتها

2- ستاده ملی (درآمد ملی)

3- بیکاری و اشتغال

7-2 علل شکل گیری اقتصاد کلان

حوادث اقتصادی دهه 30 میلادی و بحران بزرگ این دهه بحث
راجع به اقتصاد کلان را دامن

زد. در این دهه نرخ بیکاری به شدت افزایش

یافت کارخانه ها مملو از کالا بود ولی به علت

کالاها بسیار پایین بود. بالا بودن بیکاری تقاضا برای خرید

7- 2- 1 انقلاب کینز

کینز معتقد بود مکانیزمی که امور اقتصادی را تنظیم کند وجود ندارد.

علت رکود و بیکاری کمبود تقاضا در بازارها است.

در زمانی که تقاضای بخش خصوصی قادر به تحرك

اقتصاد نمی باشد دولت می تواند تقاضای کل را

افزایش دهد و بخشی از کالاها و خدمات را خریداری

کند در این صورت اقتصاد از بحران به سمت رونق

هدایت می شود.

2-7-2 تحولات اقتصاد کلان پس از کینز

پس از جنگ جهانی دوم عقاید کینز به شدت مورد توجه قرار گرفت و در دهه 60 به اوج محبوبیت خود رسید.

بروز رکود تورمی در دهه 70 موجب کم رنگ شدن اعتماد عمومی نسبت به عقاید کینز شد. مسائل اقتصادی آن قدر پیچیده شد که با نسخه کینز قابل حل نبود.

7-3 موضوعات و مفاهيم كليدي اقتصاد كلان

موضوعاتي كه در اقتصاد كلان مورد بررسي قرار مي گيرد عبارتند از:

1- سطح عمومي قيمتها

2- ستاده كل

3- بيكاري و اشتغال كل

بهترين شرايط اقتصاد كلان نرخ پايين تورم و ميزان توليد و اشتغال بالا است.

اقتصادی

دولتها چهار نوع ابزار سیاستی را به کار می گیرند تا اقتصاد را هدایت نمایند:

1- سیاست مالی

2- سیاست پولی

3- سیاست درآمدی

4- سیاست طرف عرضه

سیاست مالی

مدیریت تقاضای کل از طریق کنترل مالیاتها و

مخارج دولت را سیاست مالی گویند.

کینز معتقد بود با استفاده از سیاستهای مالی

می توان سطح اشتغال و ستاده کل را تثبیت

نمود و از بروز نوسانات اقتصادی جلوگیری نمود.

سیاست پولی

مدیریت تقاضای کل از طریق کنترل حجم پول راسیاست پولی گویند.

اکثر اقتصاد دانان معتقدند تغییر در حجم پول بر متغیرهای کلان یعنی سطح عمومی قیمتها ، نرخ بهره ، نرخ برابری پول کشور در مقابل سایر کشورها ، نرخ بیکاری و سطح اشتغال تأثیر دارد.

اما اقتصاد دانان در مورد نحوه و میزان تأثیر سیاست پولی توافق ندارند.

سیاست درآمدي
مجموعه اي از اقدامات دولت
جهت کنترل نرخ افزایش
قیمتها ، دستمزدها و سایر
درآمدها.

سیاست اهدافیاتی طرف افراد عرضه کار و تلاش
بیشتر تشویق می کند و علاوه بر این
با تشویق افراد به پس انداز بیشتر
زمینه افزایش سرمایه را فراهم می
کند.

7-5 اجزا تشکیل دهنده اقتصاد و جریان

دوري کالاها و خدمات

در اقتصاد چهار گروه عمده به فعالیت اقتصاد:

مشغول می باشند:

1- خانوار

2- بنگاه

3- دولت

4- بخش خارج

بازارهاي اقتصاد کلان

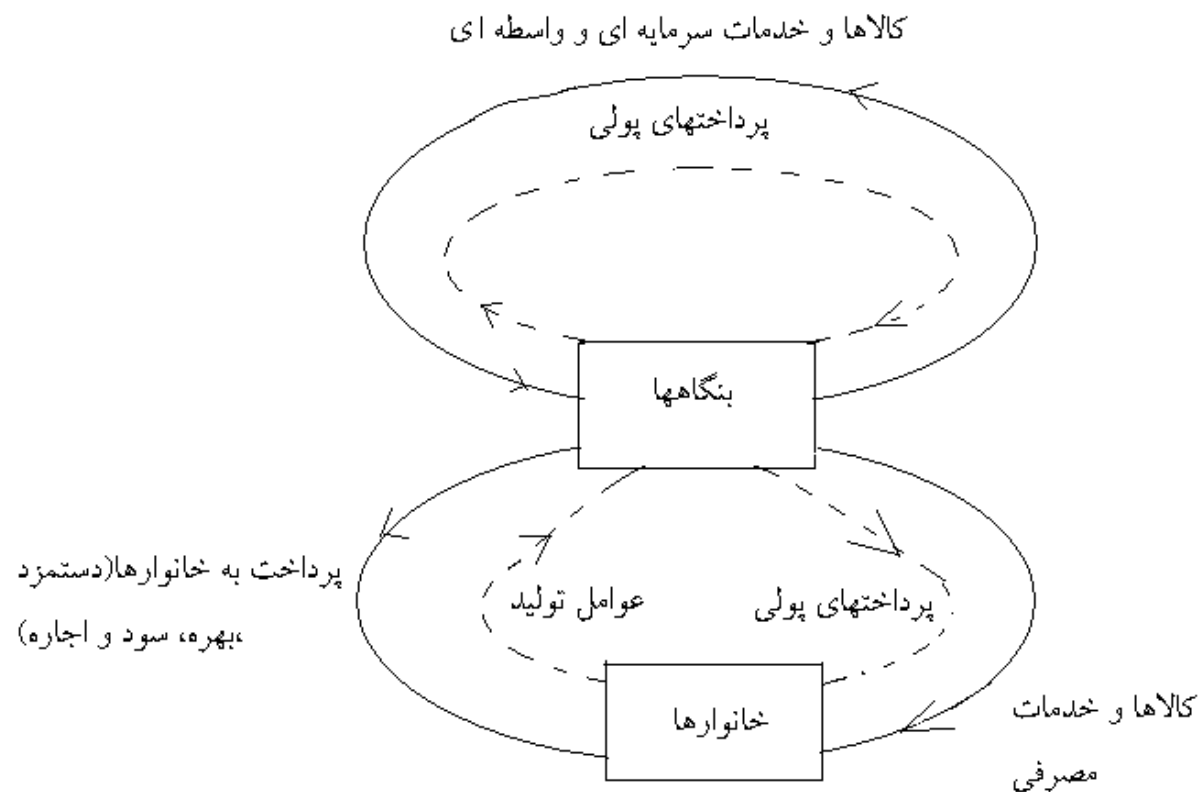
بازارهاي اقتصاد کلان عبارتند از:

1- بازار کار (بازار عوامل تولید)

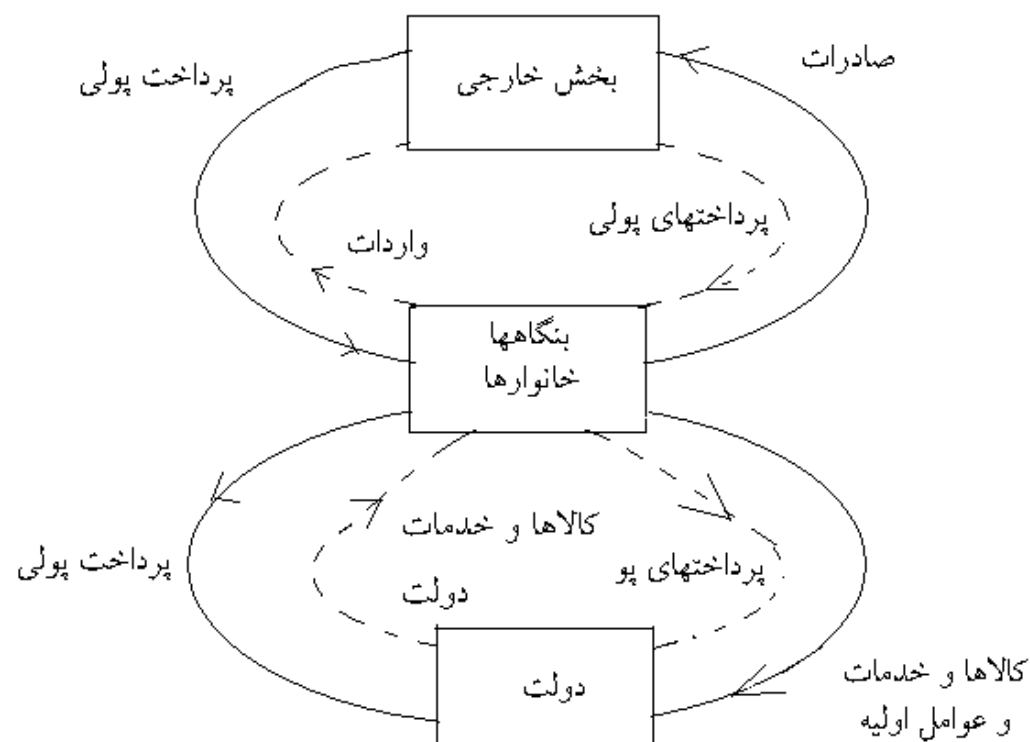
2- بازار کالاها و خدمات

3- بازار مالي (شامل بازار پول ، بازار ارز و بازار سرمایه)

7-5-1 جریان دوری کالاها و خدمات در اقتصاد دو بخشی

7- 5- 2 جریان دوری کالاها و خدمات در اقتصاد چهار بخشی

7-6 ارتباط اقتصاد خرد و کلان

روش شناسي اقتصاد خرد و کلان مشابه است.

عواملی که بر رفتارهای انفرادی تأثیر گذار است

رفتار مجموعه کلی را نیز متأثر می کند.

مثال: در اقتصاد خرد عادات مصرفی و عرضه کار

تابعی از دستمزد است.

مصرف کل جامعه و عرضه کل نیروی کار تابعی از

نرخ متوسط دستمزد در اقتصاد می باشد.

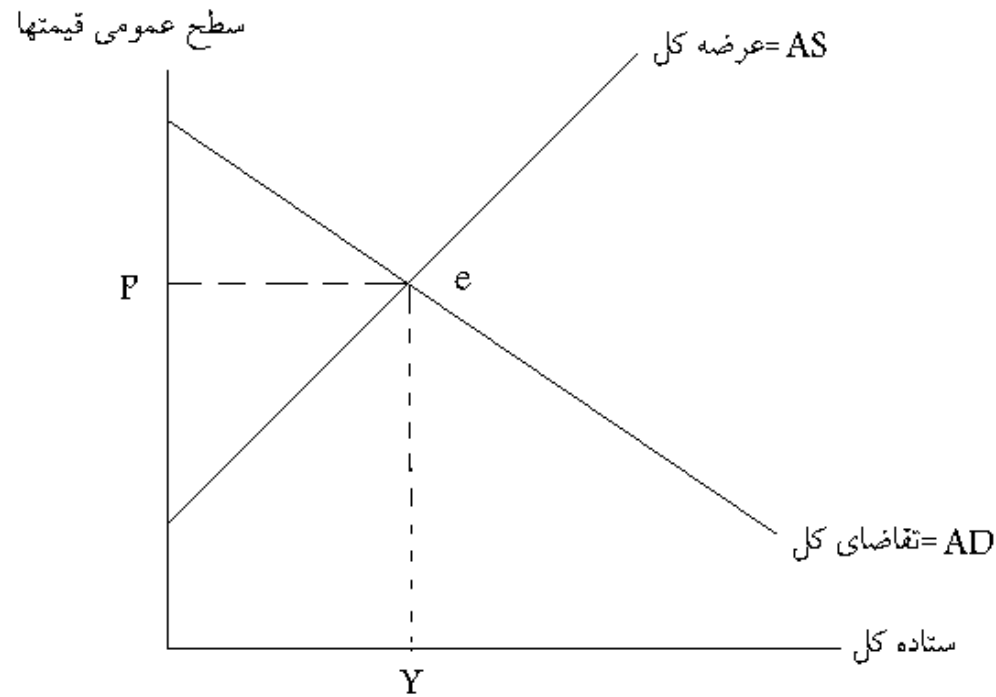
7-7 تقاضاي كل و عرضه كل

تقاضاي كل عبارتست از مجموع تقاضا براي كالاها و خدمات.
عرضه كل عبارتست از مجموع كالاها و خدمات توليد شده در اقتصاد.

تقاضاي كل و عرضه كل با تقاضا و عرضه اقتصاد خرد متفاوت است.

در اقتصاد خرد عرضه و تقاضا و رابطه آنها با قيمت كالا به شرط ثابت بودن ساير عوامل تعيين مي شود ولي در اقتصاد كلان ساير عوامل ثابت نيستند.

شکل 4 عرضه و تقاضای کل

مقایسه نزولي بودن منحنی تقاضا در اقتصاد خرد و اقتصاد کلان

در اقتصاد خرد وقتی قیمت يك کالا بالا می رود فرض می شود قیمت سایر کالاها ثابت است و در اثر جانشینی مصرف کننده سایر کالاها را جانشین کالای مورد نظر کرده و تقاضای خود را کاهش می دهد.

در اقتصاد کلان فرض ثابت بودن سایر عوامل وجود ندارد و در روی محور عمودی سطح عمومی قیمتتها را داریم. لذل در اینجا به علت دو اثر : 1- اثر بهره ؛ 2- اثر ثروت است که منحنی تقاضای کل شکل نزولي دارد.

پایان فصل هفتم

فصل هشتم

اندازه گیری درآمد و ستاده ملی

طرح درس

(GNP-1- محصول ناخالص ملي)

(GDP-2- محصول ناخالص داخلي)

(NNP-3- محصول خالص ملي)

و رفاه اقتصادي و اجتماعي GNP-4-

و روشهاي محاسبه آن GNP-5- محدوديتهاي مفهوم

هدف كلي

هدف كلي فصل هشتم آن است
که دانشجو با مراجعه به ارقام
متغیرهای کلان اقتصادي وضعيت
عمومي اقتصاد را متوجه شود.

هدفهای رفتاری

- 1- آشنایی با اجزاء حسابهای ملی
- 2- آشنایی با ارتباط متغیرهای اقتصاد کلان
- 3- آشنایی با روشهای محاسبه محصول ناخالص ملی
- 4- تشخیص تفاوت بین روشهای محاسبه محصول ناخالص ملی
- 5- ارزیابی سطح رفاه جامعه با مراجعه به ارقام حسابهای ملی

1-8-مقدمه

حسابهای ملی ابزاری است که از طریق
ثبت جریانها و موجودیهای اقتصادی ،
عملکرد اقتصاد را ترسیم می کند و این
امکان را فراهم می آورد که عملکرد
اقتصاد و انحراف آن از اهداف تعیین
شده ارزیابی گردد.

واژه هاي كليدي

1GNP- محصول ناخالص ملي)

2GDP- محصول ناخالص داخلي)

3NNP- محصول خالص ملي)

4NI- درآمد ملي)

5PI- درآمد شخصي)

6DPI- درآمد شخصي قابل تصرف)

و سایر متغیرهای حسابداری ملی $8-2GNP$
($8GNP-2-1$ محصول ناخالص ملی)

محصول ناخالص ملی عبارت از ارزش بازاری
کل ستاده ای که با کاربرد عوامل تولید و منابع
معین مثلاً یک کشور در طی یک دوره زمانی
اقتصاد ملی ایجاد شده است. یک سال در

GNP 2-8-2 حدود

لحاظ شود عبارتند از: **GNP** عناصری که باید در

1- درآمد و ارزش ایجاد شده توسط عوامل تولید تحت

تملك شهروندان ایرانی.

2- ارزش کالاها و خدمات نهایی

برای پرهیز از احتساب مضاعف عناصر زیر

لحاظ شود عبارتند از: **GNP** نباید در

1- کالاهای دست دوم

2- خرید و فروش اسناد مالی

(GDP 8-2-3 محصول ناخالص داخلي)

محصول ناخالص داخلي عبارتست از

ارزش کالاها و خدمات نهايي توليد

شده در درون مرزهاي ملي در طي

يك دوره معين مثلاً يك سال.

8- 2- 4 سرمایه گذاری

سرمایه گذاری به معنی خرید
ساختمان ، ماشین آلات و
تجهیزات به منظور افزایش
توان تولید اقتصاد است.

(8NNP 2- 5- محصول خالص ملي)

محصول خالص ملي عبارت

است از محصول ناخالص

ملي منهاي استهلاك

(8NI-2-6 درآمد ملي)

مجموع درآمد عوامل توليد که با عرضه
عوامل خود (کار ، زمین و سرمايه)
براي توليد کالاها و خدمات درآمد
کسب مي کنند درآمد ملي ناميده مي
شود.

استخراج درآمد ملي

$GNP - \text{استهلاك سرمايه هاي ثابت} = NNP$

$NI = \text{كمك دولت به شركتها} + \text{مالياتهاي غير مستقيم} - NNP$

8- 2- 7 درآمد شخصی

درآمد شخصی عبارت است

از کل درآمدي که عملاً

نصیب خانوارها مي شود.

استخراج درآمد شخصی

سود توزیع شده شرکتها پرداخت بابت -NI

بیمه های اجتماعی -

PI = پرداختهای انتقالی +

DPI = مالیات شخصی -PI

8- 2- 8 درآمد شخصی قابل تصرف

درآمد شخصی قابل تصرف

عبارت است از درآمد شخصی

منهائی مالیات شخصی

GNP 3-8 روشهای مختلف محاسبه

با روشهای مختلف محاسبه می GNP

شود که همه آنها رقم یکسانی را می

دهند بنابر این :

مخارج = ارزش ستاده = درآمد

از طریق مخارج GNP 8-1-3 روش محاسبه

در هر کشور چهار گروه عمده به فعالیت اقتصادی مشغول هستند

1- خانوارها

2- بنگاهها

3- دولت

4- بخش خارجی

را نشان می دهد یعنی: GNP در روش مخارج مجموع خریدهای این چهار گروه

$$C+I+G+(X-M) = GNP$$

از طریق درآمد GNP 8-2-3 روش محاسبه

GNP در این روش از مجموع درآمدهای عوامل تولید به

دست خواهیم یافت. این درآمدها عبارتند از:

1- جبران خدمات کارکنان (دستمزد و اضافه حقوق)

2- سود شرکتها

3- درآمد ناشی از فعالیتهای غیر شرکتی مثل آرایشگری

4- درآمد اجاره

5- خالص بهره دریافتی

از طریق ستاده GNP 8-3-3 روش محاسبه

در این روش از مجموع ارزش

GNP کالاها و خدمات نهایی به

دست خواهیم یافت.

GNP 8-4 محدودیتهای مفهوم

و روشهای محاسبه آن

به دلایل مختلف تصویر کاملی از GNP روشهای تخمین

عملکرد اقتصادی و ارزش تولیدات را فراهم نمی کنند این

دلایل عبارتند از:

1- تولید برای خود مصرفی

2- اقتصاد زیر زمینی

3- رفاه اقتصادی و اجتماعی

8-4-1 تولید برای خود مصرفی

بخش قابل توجهی از محصولات تولید شده به ویژه محصولات کشاورزی جهت مصرف تولید کننده ایجاد می شود و چون در بازار عرضه محاسبه نمی شود. GNP نمی شود در

8-4-2 اقتصاد زیر زمینی

در هر اقتصادی مقداری از معاملات اساساً ثبت نمی شود یا

عمداً کمتر از مقدار واقعی ثبت می شوند.

علت این امر عبارتست از:

1- معاملات قانونی نمی باشد.

2- برای فرار از مالیات

این معاملات اقتصاد زیر زمینی یا اقتصاد سیاه نامیده می شود.

و رفاه اقتصادي و اجتماعي 8GNP 4- 3

طرفداران صلح سبز معتقدند فعاليتهاي اقتصادي منابع

طبيعي را کاهش مي دهد و محيط زيست را آلوده مي کند

اينها را نشان نمي دهد. GNP و

کاهش نرخ جرم و جنايت رفاه را افزايش مي دهد. افزايش

اينها GNP اوقات فراغت رفاه را افزايش مي دهد. ولي و

را نشان نمي دهد.

واقعي GNP اسمي و 5-8GNP

GNP بر حسب قيمتهاي جاري محاسبه گردد GNP هرگاه

اسمي ناميده مي شود.

اسمي در بسيار از موارد قابل اعتماد نيست چون با GNP

افزايش قيمتها و حتي کاهش توليد ممكن است افزايش يابد.

واقعي عبارت است از ارزش توليدات کشور بر حسب GNP

قيمتهاي ثابت (قيمتهاي سال پايه).

سرانه 8GNP-1-5

GNP به منظور کسب اطلاع دقیق از وضعیت اقتصادی از

سرانه استفاده می شود.

بر میزان جمعیت به دست GNP سرانه از تقسیم GNP می آید.

با نرخ رشد جمعیت کشور برابر باشد ، GNP اگر نرخ رشد میزان رفاه و سطح زندگی افراد جامعه به طور متوسط هیچ تغییری نکرده است.

پایان فصل هشتم

فصل نهم

مشکلات کلان اقتصادی

طرح درس

1- بحران ، کسادي ، رونق و ادوار تجاري

2- بيکاري و چگونگي اندازه گيري آن

3- انواع بيکاري

4- تورم و چگونگي اندازه گيري آن

5- شاخص قيمت و انواع آن

هدف كلي
هدف كلي فصل نهم آن
است كه دانشجو معضلات
كلان اقتصادي را متوجه
شود.

هدفهای رفتاری

- 1- آشنایی با تورم و بیکاری
- 2- آشنایی با ادوار تجاری
- 3- آشنایی با انواع بیکاری و علل بروز آن
- 4- نحوه محاسبه شاخص قیمتها و نرخ تورم
- 5- ارتباط بین بیکاری و تورم و رونق اقتصادی و رکود

1-9 مقدمه

تورم و بیکاری دو معضل اساسی اقتصاد می باشند که حل همزمان هر دو به سختی امکان پذیر است.

تا قبل از دهه 1350 نرخ تورم در ایران یک رقمی بود ولی پس از افزایش قیمت جهانی نفت در سال 1353 اقتصاد ایران نرخ تورم دو رقمی را تجربه کرد.

2-9 بحران و کسادي

حداقل براي دو فصل متوالي GNP به دوراني که کاهش يابد بحران مي گويند.

وقتي بحران بسيار عميق باشد و براي مدت طولاني استمرار يابد به آن کسادي مي گويند.

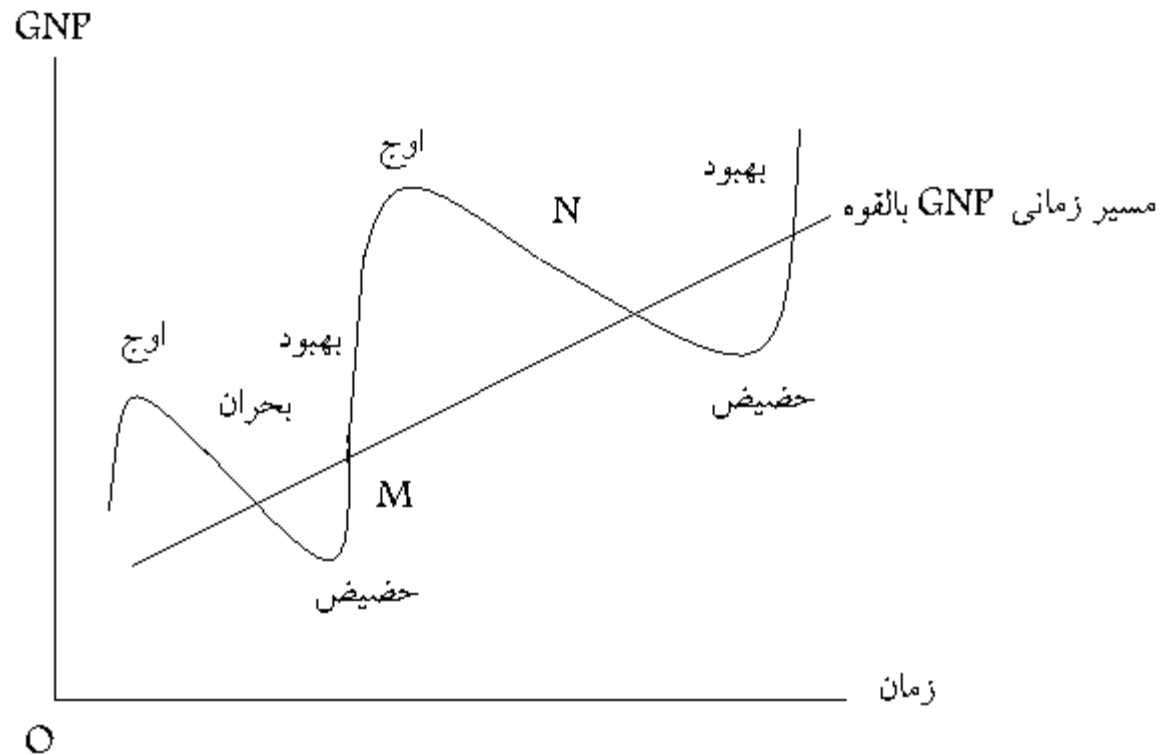
در دوران رکود و کسادي بر شدت بيکاري افزوده مي شود.

9-2 رونق و ادوار تجاري

اگر اقتصاد از وضعیت حضيض به سمت نقطه
اوج حرکت کند اقتصاد با رونق مواجه می شود

ادوار تجاري عبارت است از نوسان اقتصاد حول
نیروهای بالقوه

شکل 1. بحران ، رکود و ادوار تجاري

9-3 بیکاری و چگونگی اندازه گیری آن

بیکاری به وضعیتی گفته می شود که
برای بخشی از نیروی کار که حاضر
است با دستمزدهای جاری مشغول به
کار شود فرصت شغلی موجود نباشد.

مفهوم بیکار

بیکار به فردی گفته می شود که حاضر به کار باشد و علیرغم کوشش ، شغلی به او پیشنهاد نشود.

افرادی که برای یافتن شغل کوشش نمی کنند در زمره نیروی کار محسوب نمی شوند.

نرخ بیکاری

نرخ بیکاری عبارت است از
نسبت افراد بدون شغل به کل
نیروی کار

فرمول نرخ بيکاري

تعداد افراد بيکار

نرخ بيکاري = _____

تعداد افراد بيکار + تعداد افراد داراي شغل

نرخ مشارکت

نرخ مشارکت عبارت است از نسبت نیروی کار به کل جمعیت کشور که در سن مجاز فعالیت اقتصادی می باشند.

نکته

نرخ بیکار شاخصی است که میزان بیکاری را در يك لحظه معین از زمان نشان می دهد ولی راجع به مدت استمرار آن اطلاعی نمی دهد.

9- 3- 1 انواع بیکاری

بیکاری انواع مختلفی دارد که عبارتند از:

1- بیکاری اصطلاحی

2- بیکاری ساختاری

3- بیکاری ادواری

بيکاري اصطکاکي

بيکاري اصطکاکي پدیده

است که به دلیل عدم انطباق

سريع مهارت‌هاي افراد

فرصت‌هاي شغلي پديد مي آيد

بيکاري ساختاري

به علت تغيير ساختار اقتصاد مثلاً

کاهش نقش دولت و کاهش کارکنان

بخش عمومي بيکاري پديد مي آيد که

به آن بيکاري ساختاري مي گويند.

بيکاري ادواري

بيکاري که به هنگام کسادي و

رکود اقتصادي ظاهر مي شود

بيکاري ادواري نام دارد.

9-4 تورم

تورم به معني افزايش دائمي سطح عمومي قيمتها است.

تورم پديده مشكل زا است زيرا موجب کاهش قدرت خريد مي شود.

9-1-4 تعریف تورم و چگونگی اندازه گیری آن

تورم را نباید با افزایش قیمت يك يا چند کالا
يكسان پنداشت. تورم به معني افزایش سطح
كلي قيمتها است.

اقتصاددانان آن افزایش در سطح كلي قيمتها را
که فقط يك بار اتفاق مي افتد به عنوان تورم نمي
پذیرند.

9-2-4 شاخص قیمت

شاخص قیمت ابزاری است

برای اندازه گیری میزان

تغییر در سطح کلی قیمت‌ها

شاخص قیمت خرده فروشي

نشان مي دهند.CPI شاخص قیمت خرده فروشي را با

توسط بانک مرکزی اندازه گيري مي شود.CPI در ايران

سبدي از کالاهايي که توسط يك فرد CPI براي محاسبه

به عنوان نماينده شهر نشينان مصرف مي شود انتخاب مي

شود به اين سبد بازار مي گویند.

شاخص قیمت خرده فروشي ابزاري براي اندازه گيري تغييرات

قیمت موجود در اين سبد است.

فرمول محاسبه نرخ تورم

$$= \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} p^0$$

GNP تورم زدایي

تورم زدایي شاخصي است که به کمک
آن تغییر در ارزش تمامی کالاها و خدمات
تولید شده در اقتصاد محاسبه می شود.

GNP فرمول محاسبه تورم زدایی

ارزش ستاده جاری بر حسب قیمت‌های سال جاری

$$\text{تورم زدایی} = \frac{\text{ارزش ستاده جاری بر حسب قیمت‌های سال پایه}}{\text{ارزش ستاده جاری بر حسب قیمت‌های سال جاری}} \times 100 \text{GNP}$$

ارزش ستاده جاری بر حسب قیمت‌های سال پایه

شاخص قیمت خرده تولید کننده

این شاخص به شاخص قیمت عمده فروشی معروف است.

این شاخص متوسط قیمت دریافتي تولید کنندگان می باشد.

شاخص قیمت عمده فروشی برای سه گروه کالا:

1- کالاهای ساخته شده

2- کالاهای واسطه

3- مواد خام

محاسبه می شود.

واقعي GNP محاسبه

واقعي هر GNP براي محاسبه

اسمي GNP سال ، کافي است که

همان سال را بر شاخص قيمت همان

سال تقسيم مي کنيم.

پایان فصل نهم

فصل

چهاردهم مقدمه ای

بر پول و بانک

طرح درس

1- نقش پول

2- انواع پول

3- بانکداری

4- ذخیره بانکهای بازرگانی

5- تراز نامه بانک

هدف كلي

هدف كلي فصل چهاردهم آن

است كه دانشجو با پول و نقش

آن و چگونگي پيدايش بانكها و

نقش آنها آشنا شود.

هدفهای رفتاری

- 1- آشنایی با تعریف پول
- 2- آشنایی با وظایف پول
- 3- آشنایی با چگونگی پیدایش بانکها
- 4- آشنایی با تعریف پول بانکی
- 5- آشنایی با نقش پول آفرینی بانکها

14-1 مقدمه

بشر در کلیه جنبه های زندگی اقتصادی با پول سرو کار دارد.

پول وسیله مبادله است.

پول وسیله محاسبات اقتصادی است.

پول وسیله ای برای نگهداری ثروت است.

پول انواع مختلفی دارد.

14- 3 نقش پول

پول سه نقش يا وظيفه را ايفا مي کند:

1- وسيله پرداخت

2- ذخيره قدرت خريد

3- وسيله شمارش

يکي از عمده ترين ويژگيهاي پول اين است که دارايي ميعان دار است.

1- پول به عنوان وسیله پرداخت

پول هزینه مبادله را کاهش می دهد.

با پول می توان هر کالا یا خدمتی را
خریداری کرد.

2-ذخیره قدرت خرید

پول این امکان را فراهم می کند که افراد
فعالیت های اقتصادی خود را به صورت
مناسب در طول زمان انجام دهند.

3- وسیله شمارش

پول این امکان را فراهم می کند که
جریانها و ذخیره های اقتصادی را
اندازه گیری نموده و ثبت و ضبط
نماییم.

14- 3 انواع پول

1- اسكناس

2- مسكوك

3- چك

4- كارت اعتباري

5- حواله

پول بانکي يا سپرده

مهمترین پول ، پول بانکي يا سپرده است.

سپرده دارايي سپرده گذار و بدهي بانک محسوب مي شود.

سپرده انواع گوناگون دارد و نوعي پول محسوب مي شود.

پول آفريني بانكها

بانكها چندين برابر سپرده ها وام
پرداخت مي کنند به اين عمل پول آفريني
مي گويند. علت پول آفريني بانكها اعتماد
مردم به سيستم بانكي است.

انواع سپرده

1- سپرده جاری

2- سپرده مدت دار

1- سپرده جاری

سپرده جاری نوعی سپرده مردم نزد بانکهاست که فوراً قابل وصول است. پرداخت از این حساب با چک صورت می گیرد.

با این سپرده ها بهره تعلق نمی گیرد.

2- سپرده مدت دار

سپرده مدت دار چندین نوع است:

1- کوتاه مدت

2- متوسط مدت

3- بلند مدت

با این سپرده ها بهره تعلق می گیرد.

M_1

جمع اسکناسها و مسکوکات و
سپرده هاي جاري را پول مي
نشان مي دهند. M_1 گويند و با

M_2

جمع سپرده های مدت دار و
حسابهای پس انداز را شبه پول
نشان می M_2 می گویند و با
دهند.

14 — 4 بانکداری یا بانکهای بازرگانی

اولین بانکی که در ایران ایجاد شد
بانک جدید شرق بود که ملیت آن
انگلیسی بود.

اولین بانکی ایرانی بانک سپه بود

انواع بانکها

1- بانک مرکزی

2- بانکهای تخصصی

3- بانکهای بازرگانی

مهمترین بانکها بانکهای بازرگانی هستند که

با پول آفرینی بر عرضه پول تأثیر می گذارند.

صورت ساده از فعالیت بانکهای بازرگانی

تراز بانک همکاری		صندوق
سرمایه	۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال	
۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال		

تراز بانک همکاری		وام
سرمایه	۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال	
۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال		

تراز بانک همکاری		صندوق
حواله‌ها	۵۰۰۰۰۰۰۰	وامها
۲۵۰۰۰۰۰۰ ریال		
سرمایه	۲۵۰۰۰۰۰۰	
۵۰۰۰۰۰۰۰ ریال		

تراز بانک همکاری

مستوفی	۲۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال	حواله سرمایه	۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال
	۲۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال		۲۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال

تراز بانک همکاری

مستوفی وام	۲۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال ۱۰۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال	حواله سرمایه	۱۲۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال ۵۰,۰۰۰,۰۰۰ ریال
	۱۳۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال		۱۳۵,۰۰۰,۰۰۰ ریال

14-5 ذخیره بانکهایی بازرگانی

هدف بانکهایی بازرگانی حداکثر کردن سود است.

هزینه - درآمد = سود

بانکها با هدف حداکثر کردن سود تمایل به نگهداری

یک ذخیره مشخص هستند.

انواع ذخیره بانکه‌های بازرگانی

1- ذخیره قانونی

2- ذخیره احتیاطی

1- ذخيره قانوني

نرخ اين ذخيره توسط بانک مرکزي تعيين مي شود.

هرچه اين نرخ کمتر باشد قدرت پول آفريني و وام دهی بانک افزايش مي يابد.

2- ذخیره احتیاطی

بانکها در صورت تمایل می توانند بیش

از ذخیره قانونی نگهداری کنند تفاوت

این دو ذخیره احتیاطی نام دارد.

ذخیره قانونی - ذخیره مورد تمایل = ذخیره احتیاطی

پایان فصل چهاردهم

فصل هجدهم

توسعه اقتصادی

طرح درس

- 1- مفهوم و تعریف توسعه اقتصادی
- 2- تقسیم بندی جوامع براساس سطح توسعه آنها
- 3- شاخصهای توسعه اقتصادی
- 4- موانع توسعه در کشورهای کمتر توسعه یافته
- 5- سیاستهای توسعه

هدف كلي

هدف كلي فصل هجدهم آن است كه دانشجو با مفهوم توسعه اقتصادي و تفاوت آن با رشد اقتصادي را درك كند و با شاخصها و سياستهاي توسعه اقتصادي و تقسيم بندي جوامع بر اين اساس آشنا شود.

هدفهاي رفتاري

- 1- آشنائي با مفهوم توسعه اقتصادي
- 2- آشنائي با تفاوت بين رشد اقتصادي و توسعه اقتصادي
- 3- آشنائي با تقسيمبندي جوامع براساس سطح توسعه آنها
- 3- آشنائي با شاخصهاي توسعه اقتصادي
- 4- آشنائي با موانع توسعه در كشورهاي كمتر توسعه يافته
- 5- آشنائي با سياستهاي توسعه
- 6- آشنائي با اقدامات لازم براي كمك به كشورهاي كمتر توسعه يافته

1-18 مقدمه

از دوران آدام اسمیت و دیوید ریکاردو تاکنون ، اقتصاد دانان تلاش کرده اند که فرآیند رشد اقتصادی و توسعه اقتصادی را توضیح دهند.

چرا برخی از کشورها ثروتمند و برخی دیگر فقیر شده اند؟
اقتصاددانان نتوانسته اند نظریه ای یکسان در مورد توسعه کشورهای مختلف ارائه کنند.

18- 2 مفهوم و تعريف توسعه اقتصادي

کلمه توسعه به معنای گسترش و بهبود است.
مي یر توسعه را چنین تعريف مي کند:
فرايندي که به موجب آن درآمد واقعي سرانه در يك
کشور در دوراني طويل المدت افزايش يابد.

تفاوت رشد اقتصادي و توسعه اقتصادي

كيندل برگر مي گويد:

رشد اقتصادي فقط به معنای توليد محصول
بيشتر ولي توسعه اقتصادي ، هم توليد بيشتري
و هم پديد آمدن تحول در چگونگي توليد
محصول را در بر مي گيرد.

18-3 تقسيم بندي جوامع براساس سطح توسعه آنها

کشورهاي جهان به دو گروه زیر تقسيم مي شوند:

(LDC-1- کشورهای کمتر توسعه یافته)

(MDC-2- کشورهای بیشتر توسعه یافته)

18-4 شاخصهای توسعه اقتصادی

رایجترین شاخصهای توسعه اقتصادی عبارتند از:

1- تولید ناخالص ملی سرانه

2- امید به زندگی

3- نرخ مرگ و میر نوزادان

جدول ۱. شاخصهای توسعه اقتصادی برای پنج گروه از کشورها

گروه کشورها	GNP سرانه (دلار)	امید زندگی (سال)	مرگ و میر نوزادان (مرگ قبل از یکسالگی برای هر هزار تولد)	ثبت نام برای تحصیلات متوسطه (تعداد افراد ثبت نام شده بین ۱۲ تا ۱۷ سال به عنوان درصدی از کل جمعیت)	درصد نیروی کار در مناطق شهری
درآمد پایین (مانند چین، اتیوپی، هائیتی و هند)	۳۲۰	۶۰	۷۲	۳۷	۳۵
درآمد متوسط - پایین (مانند گواتمالا، مکزیک، فیلیپین و تایلند)	۱۳۸۰	۶۵	۵۷	۲۹	۵۶
درآمد متوسط - بالا (مانند کره جنوبی، پرتغال، ونزوئلا)	۳۲۴۰	۶۸	۴۲	۶۷	۶۲
کشورهای صنعتی (مانند ژاپن، آلمان، ژلاندنو و ایالات متحده)	۱۷۰۸۰	۷۶	۹	۹۳	۷۸
کشورهای اروپای شرقی (مانند مجارستان، لهستان و یوگوسلاوی سابق)	۲۱۶۴	۷۲	۱۸	۷۸	۵۷

مأخذ: بانک جهانی. گزارش توسعه در جهان (۱۹۹۰). ارقام، مربوط به میانگین وزنی برای هر گروه از کشورهاست. وزنها برابر با جمعیت هر کشور در گروه مربوط به خود است.

جدول ۲. مقایسه صادرات سرانه و درآمد سرانه ۲۰ کشور جهان در سال ۱۹۹۲

نام کشور	صادرات (میلیون دلار)	جمعیت (میلیون نفر)	صادرات سرانه (دلار)	درآمد سرانه (دلار)
هندوستان	۱۹۵۶۳	۸۸۰	۲۲	۳۳۰
چین	۸۴۹۲۰	۱۱۶۵	۷۳	۲۷۰
اندونزی	۳۳۹۶۸	۱۸۲	۱۸۵	۶۸۰
مالزی	۴۰۷۱۳	۱۹	۲۱۲۳	۲۸۳۰
کره جنوبی	۷۶۶۳۲	۴۴	۱۷۴۲	۷۲۱۰
ایران	۱۶۷۰۰	۶۲	۲۶۹	۲۱۲۰
پاکستان	۷۲۷۳	۱۱۹	۶۱	۴۲۰
بنگلادش	۲۰۹۸	۱۱۳	۱۹	۲۲۰
ترکیه	۱۴۷۱۶	۵۸	۲۵۴	۲۸۲۰
تایلند	۳۲۲۷۳	۵۷	۵۷۰	۱۹۱۰
فیلیپین	۹۷۵۲	۶۳	۱۵۵	۸۰۰
ژاپن	۳۳۹۸۸۵	۱۲۴	۲۷۴۱	۲۸۷۵۰
آرژانتین	۱۲۲۳۵	۳۳	۳۷۱	۶۱۲۰
برزیل	۳۵۷۹۳	۱۵۴	۲۳۲	۲۸۴۰
مکزیک	۲۷۵۳۱	۸۸	۳۱۳	۳۳۹۰
شیلی	۱۰۱۲۶	۱۴	۷۲۳	۲۸۵۰
اکوادور	۳۰۰۸	۱۱	۲۷۳	۱۱۳۰
ونزوئلا	۱۳۲۳۹	۲۰	۶۶۲	۲۸۸۰
نیجریه	۱۱۸۸۶	۱۰۲	۱۱۷	۳۳۰
آمریکا	۲۴۸۱۶۴	۲۵۵	۱۷۵۸	۲۳۷۹۰

18- 5 موانع توسعه در کشورهای کمتر توسعه یافته

موانع توسعه در کشورهای کمتر توسعه یافته عبارتند از:

1- نرخ رشد سریع جمعیت

2- توزیع درآمد

3- ضعف بخش کشاورزی

4- کمبود عوامل تولید

5- بدهی خارجی

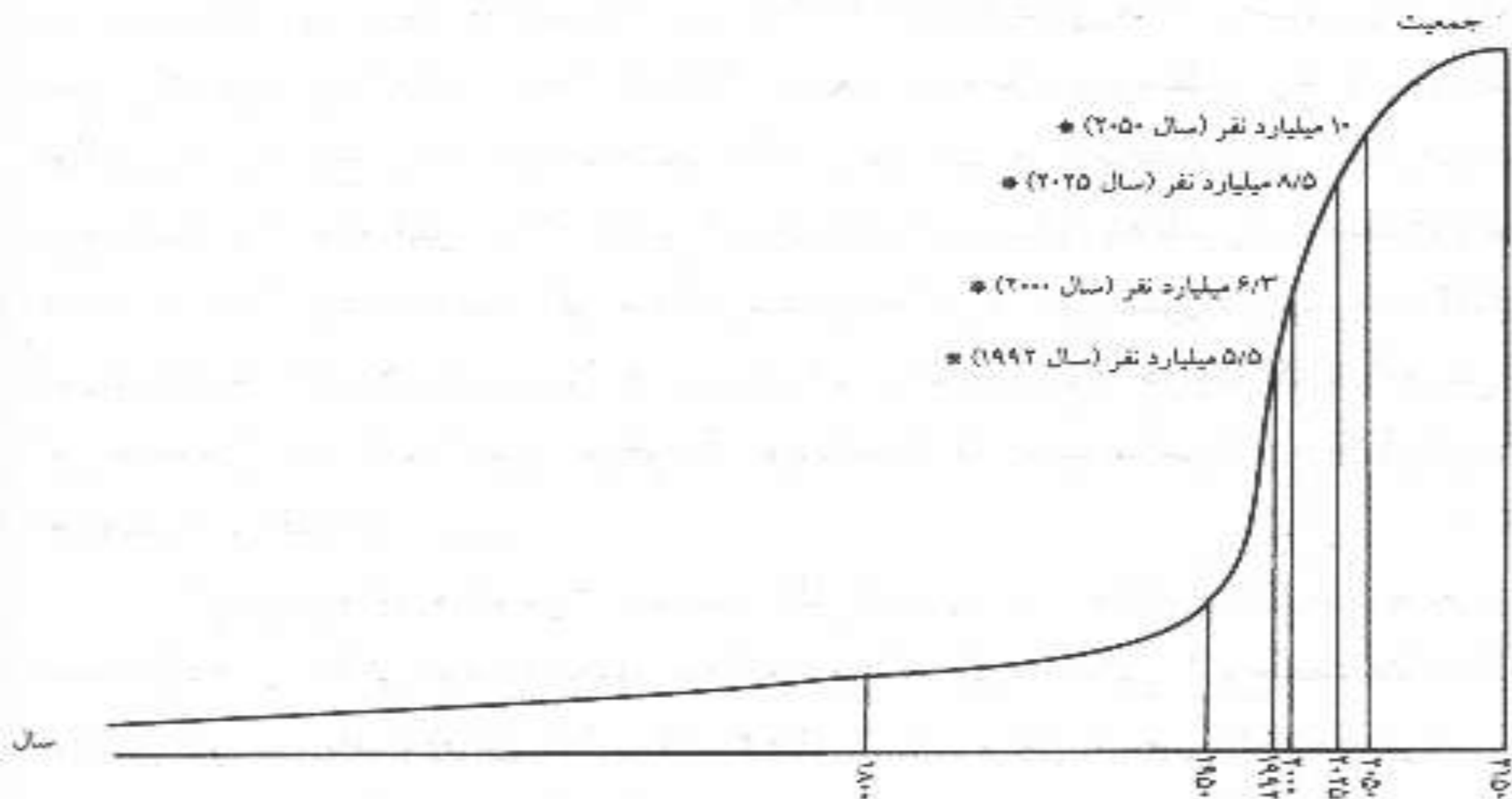
نظريه کشيش توماس مالتوس

مالتوس معتقد بود توليد مواد

غذايي با نرخ تصاعد حسابي و

جمعيت با نرخ تصاعد هنسي

افزايش مي يابد.

نمودار ۱. انتظار می‌رود ۹۷ درصد رشد جمعیت جهانی تا سال ۲۰۵۰ میلادی نتیجه رشد جمعیت در کشورهای کمتر توسعه‌یافته باشد. تا آن هنگام، جمعیت جهان به حدود ۱۰ میلیارد نفر خواهد رسید.

* برآورد جمعیت

مأخذ: بنیاد جمعیت سازمان ملل

جدول ۳

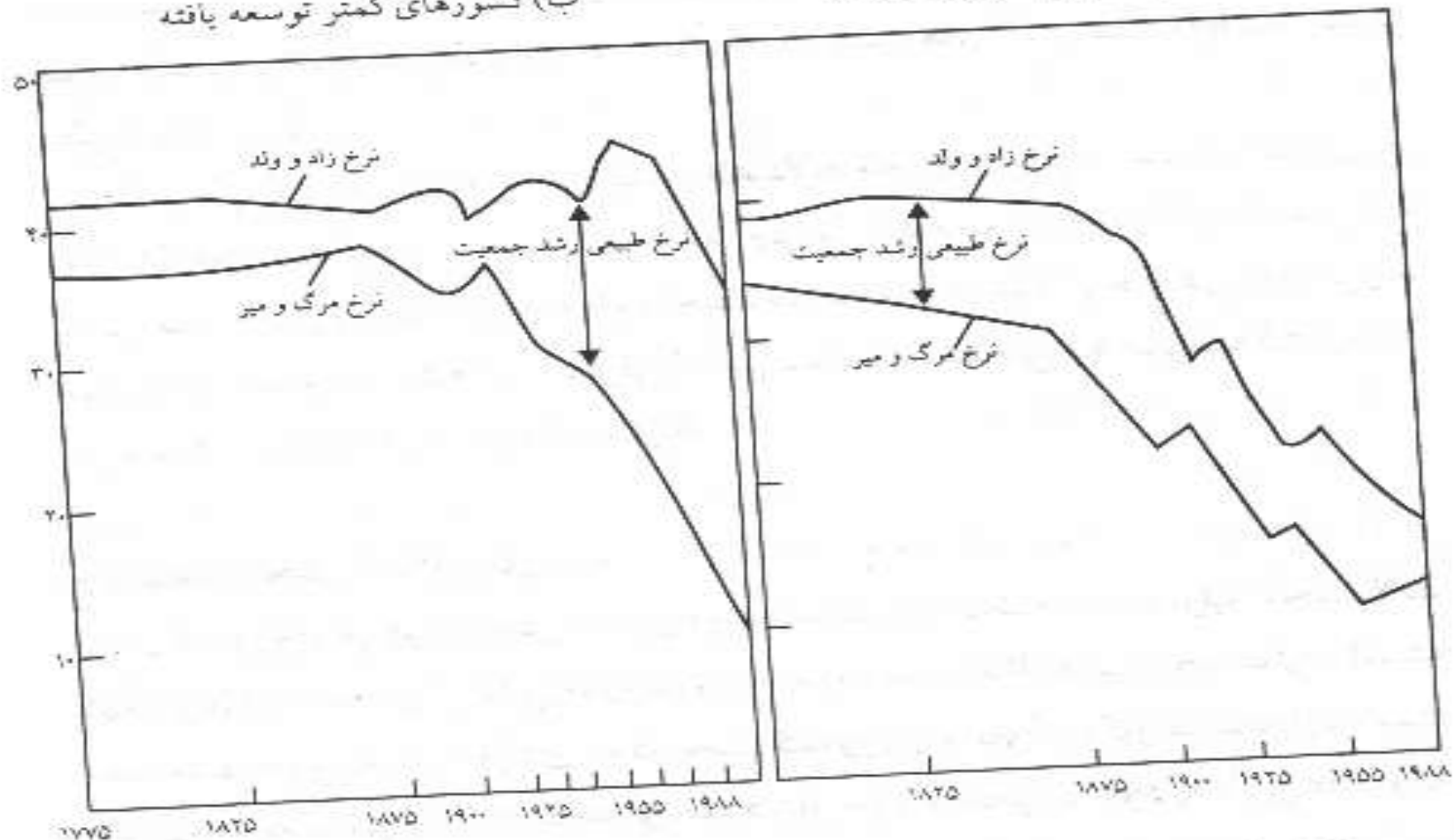
رشد GNP سرانه ۱۹۸۰-۱۹۸۹	تعداد کشورها	GNP ۱۹۸۹ (میلیون دلار)	جمعیت ۱۹۸۹ (میلیون نفر)	GNP سرانه ۱۹۸۹ (دلار)
کمتر از ۰ درصد	۶۴	۸۹۹	۸۲۰	۱۱۰۰
۰ درصد تا ۹ درصد	۱۶	۶۵۴	۳۹۳	۱۶۶۰
۱ درصد تا ۹ درصد	۲۱	۲۲۰۹	۲۴۴	۹۰۵۰
۲ درصد تا ۹ درصد	۱۶	۹۵۷۵	۶۷۳	۱۴۲۳۰
۳ درصد یا بیشتر	۲۹	۲۳۸۴	۲۴۴۱	۱۸۰۰
بدون اطلاعات	۳۹		۶۲۶	

نرخ رشد پایین درآمد سرانه و نرخ نسبتاً بالای رشد جمعیت در کشورهای کمتر توسعه یافته مانعی برای توسعه این کشورها بوده است. فاصله میان برخی از کشورهای بسیار فقیر و کشورهای ثروتمند در حال افزایش است.

مأخذ: اطلس بانک جهانی (۱۹۹۰) - بانک جهانی.

الف) کشورهای بیشتر توسعه یافته

ب) کشورهای کمتر توسعه یافته

محور عمودی: نرخ هر هزار نفر

نمودار ۲. پیشرفتهای علمی به خصوص در زمینه پزشکی و بهبود تغذیه و برنامه‌های بهداشت عمومی باعث شد تا در کشورهای بیشتر توسعه یافته و کمتر توسعه یافته، نرخ مرگ و میر کاهش یابد. اما نرخ زاد و ولد در کشورهای کمتر توسعه یافته بسیار بالاتر است و در نتیجه دارای نرخ رشد جمعیتی بالا هستند.

2- توزیع درآمد

توزیع نا عادلانه درآمد موجب

تشدید پدیده فقر در کشورهای

توسعه نیافته شده و به واسطه

فقر سوء تغذیه نسبتاً وسیع است.

3- ضعف بخش کشاورزي

بخش کشاورزي مي تواند نقش کليدي در فرايند توسعه داشته باشد.

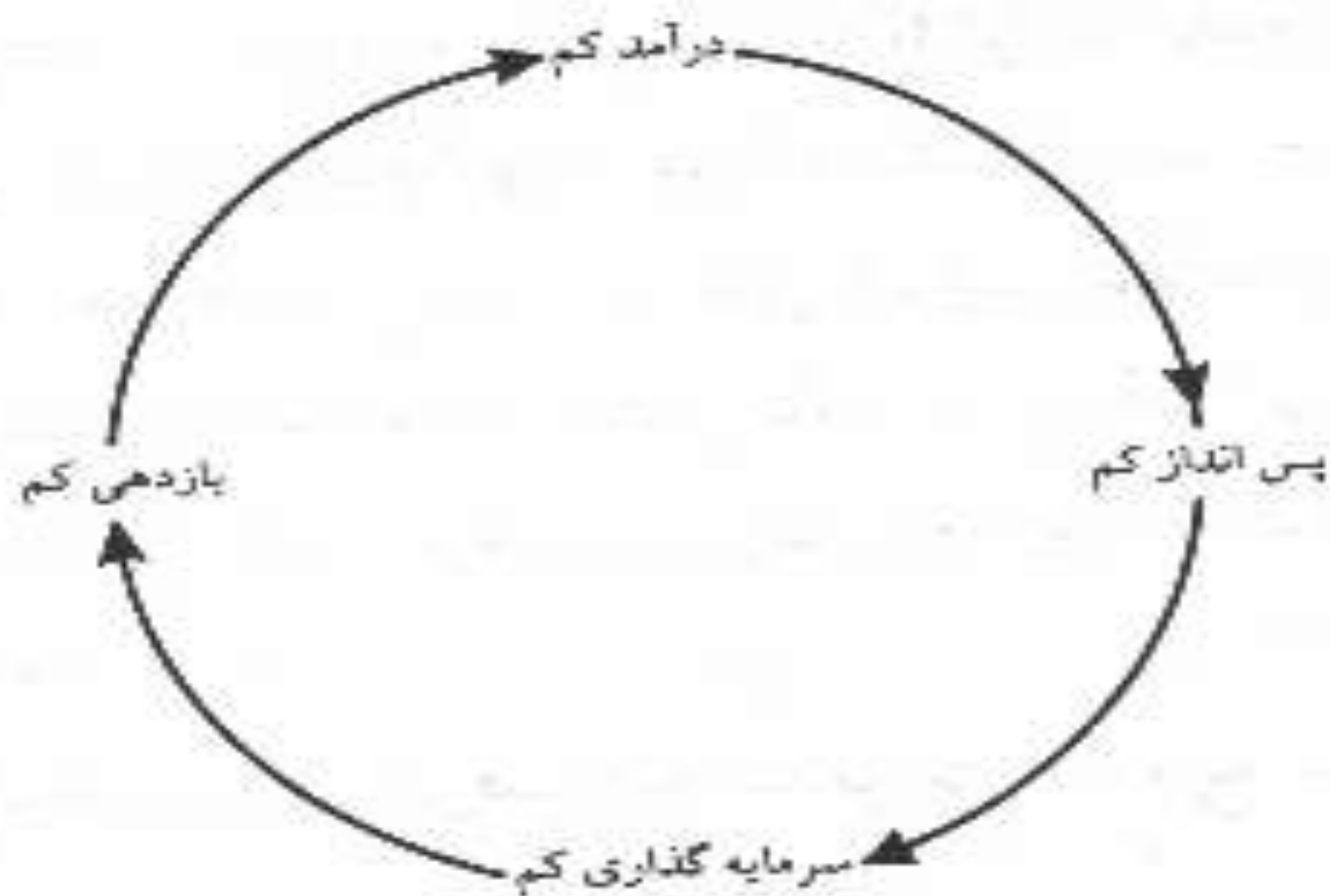
توليد سرانه بخش کشاورزي در کشورهاي در حال توسعه بسيار پايين است. و به ندرت مازادي براي عرضه وجود دارد.

- عدم وجود انبارهاي مناسب

- نبود راههاي ارتباطي و امکانات حمل و نقل

4- کمبود عوامل تولید

ناکافی بودن عوامل تولید به ویژه کمبود سرمایه انسانی و موجودی سرمایه ، ماشین آلات و تجهیزات از مهمترین دلایل پایین بودن سطح تولید در کشورهای کمتر توسعه یافته است.

نمودار ۳. دایره خبیثه فقر (دور باطل فقر)

5- بدهي خارجي

يکي از مشکلات کشورهاي در حال توسعه ميزان بالاي بدهي خارجي است که بالغ بر 700 ميليارد دلار مي شود.

اين بدهي ها بابت وامهايي است که با بهره بسيار بالا به اين کشورها داده شده و اغلب آنها قادر به بازپرداخت اين وامها نيستند.

18-6 سیاست‌های توسعه

نظریه‌های جدید در ارتباط با سیاست‌های توسعه بر عوامل زیر تأکید دارند:

- 1- اجتناب از حمایت شدید از تولید کنندگان داخلی
- 2- ایجاد شرایط رقابت در بازارهای جهانی برای افزایش کارایی
- 3- نرخ ارز شناور و عدم کنترل‌های نا به جای دولت
- 4- ایجاد تسهیلات به منظور مشارکت بیشتر بخش خصوصی در اقتصاد

18- 7 اقدامات براي كشورهاي كمتر توسعه يافته

كشورهاي بيشتر توسعه يافته مي توانند اقداماتي را جهت كمك به كشورهاي كمتر توسعه يافته انجام دهند از جمله:

1- انتقال تكنولوژي

2- كمك مستقيم

3- آموزش و تربيت نيروي انساني

1- انتقال تکنولوژي

انتقال تکنولوژي موجب
افزایش بهره وري و به تبع آن
افزایش تولید می شود.

2- كمك مستقيم

در کوتاه مدت كمك مستقيم در قالب مواد غذايي ، دارو ، پرداختهاي انتقالي ، سرمايه و حتي كالاهاي مصرفي مي تواند اقدامي مثبت در جهت توسعه باشد.

در بلند مدت اين اقدامات موجب افزايش نرخ رشد جمعيت اين كشورها مي شود و خود اين امر مشكلات اين كشورها را بيشتر مي كند.

3- آموزش و تربیت نیروی انسانی

حتی اگر تکنولوژی مناسب وجود داشته باشد فقدان نیروی ماهر و متخصص باعث می شود تا از تکنولوژی درست بهره برداری نشود.

البته این آموزشها باید با نیازها و شرایط این کشورها سازگار باشد.

پایان

فصل هجدهم